

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. TEMELJNI PODACI O STANJU U PROSTORU

Današnje upravno-teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske uređeno je Ustavom Republike Hrvatske, Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN br. 90/92., 29/94. i 10/97.). Vukovarsko-srijemska županija konstituirana je 16. travnja 1993. godine. Sjedište Županije je u Vukovaru. Županija, u kojoj se nalazi općina Bošnjaci, ima površinu od 2.444 km² površine. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine imala je 231.187, a 2001. godine 204.768 stanovnika. Gustoća naseljenosti 1991. iznosila je 94,59 st/km², što je nešto iznad republičkog prosjeka koji je bio 84 st/km², a gustoća 2001. godine iznosila je 83,78, a što je rezultat događanja početkom devedesetih godina. Područje Županije podijeljen je na 30 novih jedinica lokalne samouprave i to četiri Grada i 26 Općina od kojih je jedna Općina Bošnjaci.

Općina Bošnjaci prostire se na 94,96 km²; a prema popisu stanovništva 1991. godine imala je 4426, a 2001. g. 4653 stanovnika, koji su živjeli u statistički promatrano 1 naselju – Bošnjacima. Proizlazi da je gustoća stanovništva Općine 1991. godine iznosila 46,61 st/km², odnosno 49,00 st/km² 2001. godine. Prema navedenim podacima proizlazi da Općina Bošnjaci u županiji sudjeluje s 3,89% u površini, 2,27% u broju stanovnika Županije. Uspoređujući kretanje broja stanovnika uočavamo da stanovništvo Županije u razdoblju 01/91 (indeks 0,86) lagano pada. U istom periodu kretanje broja stanovnika Općine, pokazuje porast sa indeksom 1,0513.

ŽUPANIJA VUKOVARSKO- SRIJEMSKA	Površina		Stanovnici				Gustoća stanovništva
			Popis 1991.		Popis 2001.		G _{nst} 2001
	km ²	%	broj st.	%	broj st.	%	br. st./km ²
ŽUPANIJA UKUPNO	2444,48	100	231187	100	204768	100	83,76
Općina Bošnjaci	94,96	3,89	4426	1,91	4653	2,27	49,00

TABLICA 1:TEMELJNI PODACI O STANJU U PROSTORU

Najveće tri Općine (jedinice lokalne samouprave) su: Općina Nijemci, 224,69 km², Općina Drenovci 200,02 km², Općina Vrbanja 191,00 km². Najmanje tri su: Općina Jarmina 12,94 km², Općina Negoslavci 21,12 km² i Općina Vođinci 21,27 km². Prosječna površina jedinica lokalne samouprave u Županiji iznosi 81,5 km². To govori o relativno manjoj površini jedinica lokalne samouprave. Po površini Općina Bošnjaci je nešto ispod srednje veličine općine u Županiji. Prosječna površina jedinica lokalne samouprave u Županiji iznosi 81,5 km². To govori o relativno većoj površini jedinica lokalne samouprave.

1.1.1.1. Smještaj, geoprometni položaj i veličina

Vukovarsko srijemska županija smještena je u krajnjem istočnom dijelu Slavonske nizine, na prostoru između rijeke Dunav na sjeveru i rijeke Save na jugu, koje su ujedno i državne granice prema Jugoslaviji i BiH. Istočna granica Županije je kopnena granica sa Srbijom i Crnom Gorom, a na zapadu županija graniči s Osječko-baranjskom i Brodsko-posavskom županijom. Općina Bošnjaci smjestila se u istočnom ravničarskom dijelu Županije Teren je po svojim karakteristikama ravničarski, s površinama koje su po namjeni šume ili poljoprivredno zemljište.

Općina, ima razmjerno povoljan geoprometni položaj, obzirom da u neposrednoj blizini njenog prostora prolaze važni državni i međudržavni prometni (cestovni i željeznički) koridori. Iako su čvorišta kako postojeća, tako i planirana na navedenim prometnim koridorima, izvan prostora Općine to ne umanjuje njen povoljan geoprometni položaj.

1.1.1.2. Prirodne svojstvenosti kraja

Reljefne svojstvenosti i geološka obilježja.

Prostor Vukovarsko -srijemske županije obuhvaća dio slavonsko-srijemskog međuriječja na rubu Panonske nizine. To je ravnica iz koje se središnjim prostorom dižu uzvišenja diluvijalnog prapora. Reljefno se ističu dva odvojena uzvišenja: vinkovačko-đakovački ravnjak i vukovarski ravnjak koji čine razvodnicu Dunava, tj. Vuke i Save. Vukovarski ravnjak se širi prema istoku do crte Šaregrad - Bapska - Šid, odakle počinje Fruška Gora. Sjeverno i južno od ravnjaka prostiru se doline s razgranatom riječnom mrežom. Nadmorska visina prostora Županije se kreće od 78-204 m. U razvijenoj hidrografskoj mreži dominira na sjeveroistoku Dunav, a na jugu Sava. U mreži tekućica savskog sliva najvažniji je Bosut, koji s najvećom pritokom Biđom ima dužinu 186 km i poriječje veliko 3.000 km². Županija raspolaže velikim kompleksima šuma u kojima dominira slavonski hrast. Na području Županije značajna su nalazišta kvalitetne gline, te vrijedno naftonosno polje s crpilištima nafte i plina.

Osnovna reljefna osobina područja Općine Bošnjaci je monoton ravničarski teren. Geološki, područje Općine Bošnjaci pripada nasutoj ravnici Posavine. Za nju je karakteristično da se nakon taloženja gornjih pontskih naslaga nastavlja taloženje tzv. "paludinskih naslaga" u velikoj debljini, koje se spuštaju pod mlade pleistocenske taložine produžujući se podzemno do južnih obronaka Fruške gore. Lijeva strana doline Posavine bila je izvrnuta i intenzivnijim tektonskom spuštanjem. Savska potolina je izrazita tektonska graba, koja je ispunjena kvartarnim naslagama. Kvartarne naslage u savskoj potolini razvijene su u raznim sedimentno-petrografskim facijesima. Litološki su predstavljene raznim glinama, laporima, pijescima, šljunkom, brečama, konglomeratima, ugljenim naslagama, praporom i prapornim ilovinama.

Prostor Općine Bošnjaci geomorfološki pripada prostoru veće nizine, koja je sastavljena od mladih kvartarnih sedimenata. Među njima su najraširenije naslage močvarnog i pretaloženog prapora, dosta glinovite, a ponekad i pjeskovite. Najmlađi elementi sastava su muljeviti i organsko-barski sedimenti najnižih dijelova kraja i plavljeni pjeskoviti aluvij (poloj) duž toka Save. Kvartarne naslage u prisavskoj ravnici su nevezane klastične naslage međuzrnske poroznosti. Na širem prostoru se izdvajaju sedimenti čiji litološki sastav čine aluvijalni nanos pijeska, praha, gline, uglavnom prekriven glinovito barskim sedimentom eolskim pijeskom i resedimentiranim lesom.

Vode

Područje Općine pripada slivnom području rijeke Save. Zbog razmjerno niskih kota terena južnog dijela Općine, taj dio prostora Općine je pod izrazitim utjecajem režima rijeke Sava. Općinskim prostorom teku i brojni manji potoci i kanali. Poljodjelsko zemljište južnog i sjevernoistočnog dijela Općine je pretežito meliorirano. U krajnjem zapadnom dijelu Općine, uz granicu prema Gradu Županja, nalazi se izvor pitke vode koje je i priključeno na sustav vodoopskrbe. Južni dio općine u hidrogeološkom smislu sačinjava aluvijalni nanos šljunka, pijeska, glinovitog pijeska, praha i gline, koji je uglavnom prekriven glinovito pjeskovitim barskim sedimentom i resedimentiranim lesom. Izdašnost je vrlo dobra, kao i provodnost. Mogući su bunari s prosječnom izdašnošću većom od 50 l/s.

Na širem području dominiraju hidromorena tla u kojima prevladavaju pjeskovito šljunkoviti sedimenti prekriveni površinskim slojem glinovitog karaktera. U duljim dijelovima nalazimo pomiješan šljunak i pijesak, a neposredno uz vodotok postoji zona pjeskovito muljevutih nanosa. Raširenost nevezanih i poluvezanih stijena i stijenski kompleksi s integrularnom poroznošću i često velikom propusnošću pogoduju značajnoj infiltraciji vodenih taloga. Sava je najveći vodotok ovog područja. Karakterizira je kišno-snježni režim s glavnim maksimumom u ožujku i prosincu te glavnim minimumom u kolovozu. Površina sliva do vodomjerne stanice u Županji iznosi 62.891 km², srednjeg protoka 1.198 m³/s, a specifični dotok 19,1 l/s/km². Ostali vodotoci vodu dobivaju uglavnom od oborina pa je i režim u velikoj ovisnosti o njima. Drugi značajan izvor vodnih količina su podzemne vode.

Seizmičnost

Prostor Općine nije unutar seizmički aktivnog područja. Najbliža seizmička aktivna područja u ovom prostoru su epicentralna područja Dilj gore i Belog Manastira. Na djelovanje seizmičkih sila velikog utjecaja imaju karakteristike terena, tj. njegove geološke i geomorfološke osobine. Budući da je ovo područje ravničarski teren u neposrednoj blizini rijeke Save, to su i osobine tla nepovoljne s obzirom na djelovanje seizmičkih sila. Cijelo područje općine je prostor mlade geološke građe, sastavljeno od mladih kvartarnih sedimenata u čijem sastavu su aluvijalni nanosi pijeska, praha, gline, barski sedimenti, eolski pijesak i les.

Osnovni stupanj seizmičnosti ovog područja stoga je moguće ocijeniti na temelju kompleksnih seizmoloških, neotektonskih i seizmotektonskih istraživanja šireg područja i najbližih epicentralnih područja. Na temelju ovako izvršenih istraživanja, na ovom prostoru je moguće očekivati potrese magnituda 5,5 do 6,0. Maksimalni intenzitet potresa koje je moguće očekivati na ovom području iznosili bi do 6° MCS ljestvice, a temelje se kompleksnim istraživanjima šireg prostora. Maksimalni intenzitet potresa za povratno razdoblje od 200-500 godina, na temelju seizmološke karte (NN br. 53/91), kreću se na ovom području od 6-7° MCS ljestvice, a važni su za potrebe prostornog i urbanističkog planiranja i projektiranja. Za detaljnije podatke o seizmičnosti potrebno je vršiti lokalna seizmološka, neotektonska i seizmotektonska istraživanja.

Pedološke osobine

Pripovršinski dijelovi područja Vukovarsko-srijemske županije izgrađeni su od kvartarnih taložina koje se dalje mogu razdvojiti na starije (pleistocenske) i mlađe (holocenske). Nastale su sedimentacijom u vodenim okolišima (jezera, močvare, rijeke, potoci) i na kopnu tijekom zadnjih nekoliko stotina tisuća godina pod snažnim utjecajem izmjena hladnih i suhih glacijalnih s toplim i vlažnim interglacijalnim razdobljima te intenzivnih tektonskih pokreta. Općenito, prevladavaju nevezani do slabo vezani sitnozrnati klastiti. Najmarkantniji sediment je prapor ili les. Prekriva manje-više kontinuiranu zonu od Novih Mikanovaca na zapadu do Iloka na istoku s tim da od Vukovara prati tok Dunava. Najveće je širine oko 16 km. Nalazi se uglavnom na uzvisinama izgrađujući tzv. Đakovačko-vinkovačko-vukovarski praporni ravnjak ili plato. Prapor je žutosmeđi pjeskovito-glinoviti prah (silt), slabo vezan, šupljikav, s karakterističnim prevladavajuće vertikalnim cjevastim šupljinama od istrunulog bilja i biljnih korjenčića. Luči se, tj. odlama vertikalno. To je eolski sediment nastao nakupljanjem vjetrom nanašanih čestica tijekom suhih i hladnih glacijalnih faza i to u više navrata, tako da je apsolutne starosti od 33 000 do 16 600 godina (gornji pleistocen). Sastoji se od kvarca, alkalijskih feldspata, karbonatnih čestica i nešto muskovita. Debljina prapora ovdje je procijenjena na maksimalno 20-tak metara. U litološki član uključene su holocenske sitnozrnate taložine nastale u poplavnim i barskim okolišima, a također i u mrtvajama. Radi se o glinovitim prahovima, prahovima, prahovitim glinama i glinama, mjestimice s lećama pijeska i/ili šljunaka i s karbonatnim konkrecijama. Boje su sive, smeđe i sivosmeđe ili su šareni. U mineralnom sastavu prevladava kvarc, uz kojega još ima feldspata, muskovita i čestica stijena. Debljina ovih naslaga ne prelazi desetak metara. Rasprostiru se u obliku nepravilnih većih i manjih površina južno od prapornog ravnjaka. Na tim lokacijama mjestimice sedimentacija traje i danas zahvaljujući povremenim plavljenjima i održavanju močvara unutar blagih depresija. Nastaju tamne, sivocrne prašinate gline, često s tresetnim tvarima-ostacima neraspadnutog močvarnog bilja. U sjevernom dijelu općine tla su visoke kvalitete obradivosti – pleistocen pretežito prapor (les), u središnjem području općine su tla privremeno nepogodna za obradu holocen – prah, prah pjeskoviti, prah glinoviti i glina te u južnom dijelu općine tla su pretežito vrijedna za obradu holocen – pijesak prašinati, prah, prah glinoviti i pretaloženi les. Tla su nastala djelovanjem pedogenetskih procesa uz djelovanje klime, reljefa, flore i faune i drugog, ali agrotehničke mjere mogu značajno promijeniti prirodna svojstva tla. Zbog blagog reljefa erozija tla nije izražena na području Općine.

Iako kvaliteta poljoprivrednog zemljišta na području općine nije utvrđivana na temelju *Pravilnika o bonitiranju zemljišta* (NN 47/82), na temelju postojećeg svrstavanja u bonitetne klase može se orijentacijski utvrditi kvaliteta poljoprivrednog zemljišta. Takvi podaci su vidljivi na kartogramu 1.5A, a dobivenu su iz Prostornog plana županije.

Klima

Klimatske prilike prostora općine odraz su klimatskih karakteristika šireg prostora i položaja općine prema panonskom, ravničarskom dijelu šireg područja, te otvorenosti prostora općine prema području Županije i šire. Klimatske prilike ovog prostora, uglavnom, se odlikuju kontinentalnim karakteristikama, što se prvenstveno ogleda u prosječnoj godišnjoj količini i sezonskom rasporedu oborina. Budući je područje Općine uglavnom poljoprivredno područje, to su značajne pojave snijega, mraza te tuče. Srednji godišnji broj dana sa snijegom za Spačvu iznosi 32,6 dana. Također je značajna pojava mraza, osobito ranih jesenskih i kasnih proljetnih. Najčešći se mrazovi javljaju u prosincu i ožujku, a najopasniji su ako se jave u vegetacijskom periodu. Srednja godišnja temperatura zraka u Županji iznosi 11,3°C, a u Spačvanskom bazenu 10,4°C. Maksimalna temperatura zraka javlja se u razdoblju do V-IX. mjeseca, dok je minimum temperatura zraka od XI-IV mjeseca. Temperature zraka na području Spačvanskog bazena imaju određena odstupanja od šireg prostora, budući da je to zatvoreno područje, veće vlažnosti zraka, te manje izrazitih kontinentalnih obilježja.

U godišnjoj ruži vjetrova na ovom prostoru najučestaliji su vjetrovi iz sjeverozapadnog kvadranta na koje otpada više od jedne petine strujanja godišnjoj raspodjeli strujanja zraka, a prema izvršenim mjerenjima, rijetki su jaki vjetrovi, prosječno godišnje 4,9 dana s jakim vjetrom jačine 6 bofora, a svega 0,4 dana godišnje s olujnim vjetrom jačine 8 bofora.

Pojave magle vezane su za razdoblje od X-II mjeseca, što znači da su česte u jesenskom i zimskom razdoblju. Godišnje se u prosjeku magla javlja oko 44 dana.

1.1.2. PROSTORNO-RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE

Potencijal skoro svakog prostora, pa tako i prostora na kojemu se prostire Općina za ukupni gospodarski, društveni i kulturni razvoj zavisi i ogleđa se u nekoliko povoljnih, odnosno nepovoljnih čimbenika. Zastupljenost prethodno navedenih prostornih vrijednosti u Općini je razmjerno umjerenog intenziteta. Načelno to bi prvenstveno trebali biti:

- prostor i okoliš sa svojim resursima i elementima koji se u njemu pojavljuju i koji predstavljaju prirodni temelj svakog života i razvitka;
- stanovništvo, broj, struktura, raspodjela, osobine, način života i njegove potrebe;
- sustav zajedničkog života stanovništva, mreža seoskih naselja i domaćinstava;
- povezanost Općine sa širim državnim prostorom, cestovnim i drugim infrastrukturnim sustavima;
- postojeće gospodarske jedinice razmještene u prostoru, njihova proizvodna i uslužna funkcija;
- sustav društvenih službi i njihovi objekti, obrazovne, kultura, zdravstvo, socijalna skrb itd.;
- geopolitički položaj, gospodarsko i strateško okruženje.

Općenito, posebnim vrijednostima prostora smatraju se:

- zaštićena područja prirode;
- spomenici graditeljske baštine;
- razvedena morska obala (tamo gdje postoji, a što nije primjer kod općine Bošnjaci);
- resursi: prirodne šume, nezagađena tla, rezerve pitke vode, očuvani kultivirani krajobraz.

Prirodni izvori

Od svih navedenih čimbenika, prostor i okoliš predstavljaju temeljno i iskonsko bogatstvo i ograničen prirodni izvor te okvir u kojemu su prisutne sve pojave i odvijaju se sve ljudske djelatnosti. Hrvatska ima veoma kvalitetan prostor i okoliš, a nije osobito bogata, strateškim sirovinama i energetskim izvorima, pa uslijed toga svaki pristup razvitku, traži da se najracionalnije i najekonomičnije gospodari s okolišem i prostorom, a to se odnosi osobito na prostor Općine, zbog moguće ugroženosti prostora primarnom i sekundarnom urbanizacijom potaknutom blizinom jačeg generatora tih procesa, Gradom Županja.

Poljodjelsko zemljište zauzima razmjerno velike površine. Glede kakvoće i pogodnosti tla za poljodjelske kulture prevladavaju oranice i šume. Općina nema nekih značajnijih sirovinških izvora. Nema niti izvora energije. Prirodna komponenta prostora, elementi prirodnog i uglavnom (još) sačuvanog tradicijskog kultiviranog i kulturnog krajobraza općinski su najvredniji prirodni izvori, vrijedni čuvanja. Šumovite površine imaju potencijal za eventualnu prezentaciju prostora Općine u turističkom i gospodarskom očitovanju.

Prirodna i krajobrazna baština

Planiranje i uređenje prostora mora obuhvatiti ne samo prostor i njegovo funkcionalno uređenje već i sve pojave koje se javljaju u tom prostoru. Temeljni cilj takvog planiranja prostora je postizanje održivog - trajnog i postojanog - razvoja, koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš tako da ne dođe do njegovog nepovratnog uništenja. Jedno od osnovnih polazišta modernog pristupa prostornom uređenju jest ravnopravno vrednovanje ciljeva zaštite prostora (prirodnih i kulturnih dobara) i okoliša s ciljevima razvitka već u prvoj fazi planskog procesa. Do danas ove komponente nisu bile dovoljno cijenjene i slabo su bile uključene u ozbiljnija promišljanja strategija gospodarskog razvoja. Neki vrijedni predjeli nisu do sada bili niti uočeni, a time niti zaštićeni. Iz svega proizlazi potreba cjelovitog pristupa zaštiti okoliša. Unatoč destruktiji urbane i ruralne konzistentnosti i primjene općih obrazaca oblikovanja i pojednostavljanja funkcija i oblika, dijelom su se ipak očuvale povijesne strukture, a ponegdje i atraktivni krajobrazi i vizure, kao glavna uporišta identiteta Općine. S gledišta temeljne zadaće uređenja prostora Općine, uvažavajući promjene imovinsko-pravnog sustava, moramo upozoriti na neke moguće opasnosti koje su već prisutne u prostoru:

- opasnosti neracionalnog korištenja prostora,

- opasnosti koje izviru iz želja da se u građevna područja uključe općinska zemljišta iako su ona često nepodesna za izgradnju,
- opasnosti povećanog interesa za izgradnjom na određenim atraktivnim dijelovima vizualno interesantnih, ali time i eksponiranih prostora, te na plodnim tlima.

Naravno, vrijednost nekog prostora leži i u njegovoj prometnoj povezanosti s važnijim i većim administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima. Tek se tada mogući prirodni i drugi izvori mogu aktivirati. Obzirom na stanje prometnica te prometnih veza Općina je razmjerno dobro prometno otvorena. Tim je veća obveza donošenja dokumenata prostornog uređenja.

Oblikovanje prostora i kulturno-povijesna baština

Analiza strukture naselja za ovaj Plan rađena je usporedbom starih i današnjih topografskih karata, dostupnih podataka, provjera na terenu i fotografija (vidi foto prilog u poglavlju 3). Cilj ove analize bio je ukazati na tipične strukture prostora, povezivanje izgrađenih i neizgrađenih površina te povezivanje rijeke s izgrađenim i neizgrađenim površinama. Sagledavanje kompleksnog područja kao što je oblikovanje prostora zahtijevalo je: analizu strukture prostora koja uključuje pregled promjena u prostoru, te pregled konfliktnih situacija na prostoru općine Bošnjaci kao i prijedloge za njegovo oblikovanje. Polazišta za oblikovanje prostora trebaju se zasnivati:

- na jasno izraženim povijesnim razlikama dijelova prostora općine Bošnjaci koje su karakteristične za naselja istočne Posavine;
- na izbjegavanju poimanja prostora kao perifernog prostora, odnosno manje vrijednog prostora s aspekta ekologije, te oblikovanja ruralnog prostora;
- na provođenju mjera za zaštitu okoliša, ruralnog prostora, prirode, razvoja prometa kao i razvoja strukture naselja;
- izbjegavanju poimanja Save kao granične linije jer je i u sklopu Pakta o stabilnosti pokrenuta Inicijativa - Sava 2002. godine, što znači sagledavanje rijeke Save na međunarodnoj razini u cjelini od problema plovnosti, zaštite okoliša do zaštite kulturne baštine.

Naselje Bošnjaci regulirano je za vrijeme Vojne krajine, tj. u vrijeme kad se provodila nova organizacija prostora. Iako se naselje ne nalazi na samoj Savi (udaljeno je 3,5 km od osi Save) Sava ima jak utjecaj na naselje. Naselje je regulirano na način da je glavna, najšira ulica položena paralelno u odnosu na Savu. Kuće su poredane obostrano uz glavnu cestu na način da oblikuju nizni, odnosno linijski tip sela. Crkva sa župnim dvorom smještena je u samom središtu i dominira selom.

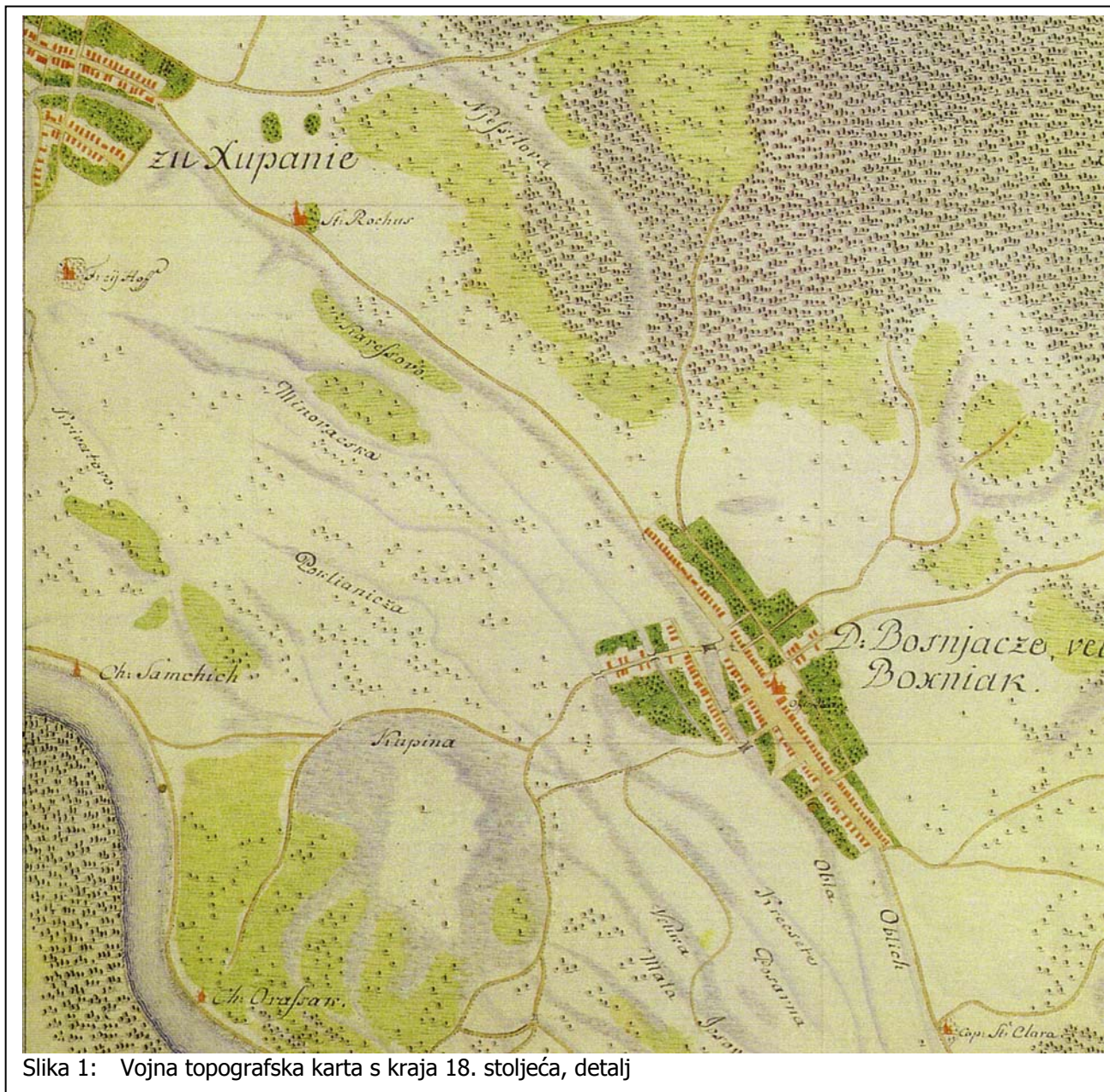
Od 18. stoljeća površina naselja pomalo se povećavala na način da se naselje uglavnom širilo uz glavnu cestu, ali u skladu s odredbama vlasti i uvriježenom praksom. A crkva se i nadalje nalazi u samom središtu sela. Takvo spontano i neplansko (ali po uvriježenim pravilima) širenje naselja, dovelo je do vrlo dugačkog naselja. Tako duljina sela u uzdužnom smjeru iznosi cca 3,5 km, a u poprečnom 2,5 km. Iako se naselje širilo i u poprečnom smjeru, glavna uzdužna ulica i dalje dominira naseljem. Poprečno širenje naselja prema Savi završava grobljem i kanalom Kupina – Brežnica. Privlačnost glavne ceste nije se smanjila ni nakon osuvremenjivanja prometa, pa je širenje sela uz glavnu cestu do danas nastavljeno.

Prostor između Save i naselja do izgradnje kvalitetnih nasipa, te izgradnje sustava odvodnih kanala, bio je močvaran¹, a često i plavljen. Nakon zadnjih povišenja nasipa isti je svojom kotom viši od samog naselja, pa dominira prostorom. Tako se naselje Bošnjaci nalazi na koti 83,5 odnosno 84,3 m.n.m., kota nasipa uz Savu iznosi 87,2 m.n.m.

Istočno od nasipa eksploatirala se glina pa tako i sa strane nasipa se nalaze jezera - bajeri. Uz sam nasip nađeno je nekoliko arheoloških nalazišta. Prostor općine Bošnjaci karakterizira ravničarsko – močvarni krajobraz. Najveći radovi koji su utjecali na krajobraz su: izgradnja nasipa na Savi, hidrotehnički radovi (izgradnja kanala, prokopa i kanala odvodnje), komasacija zemljišta, sječa šume u sjeveroistočnom dijelu općine. Sljedeći veći utjecaj na prostor koji se očekuje je nastavak izgradnje autoceste u smjeru Lipovca.

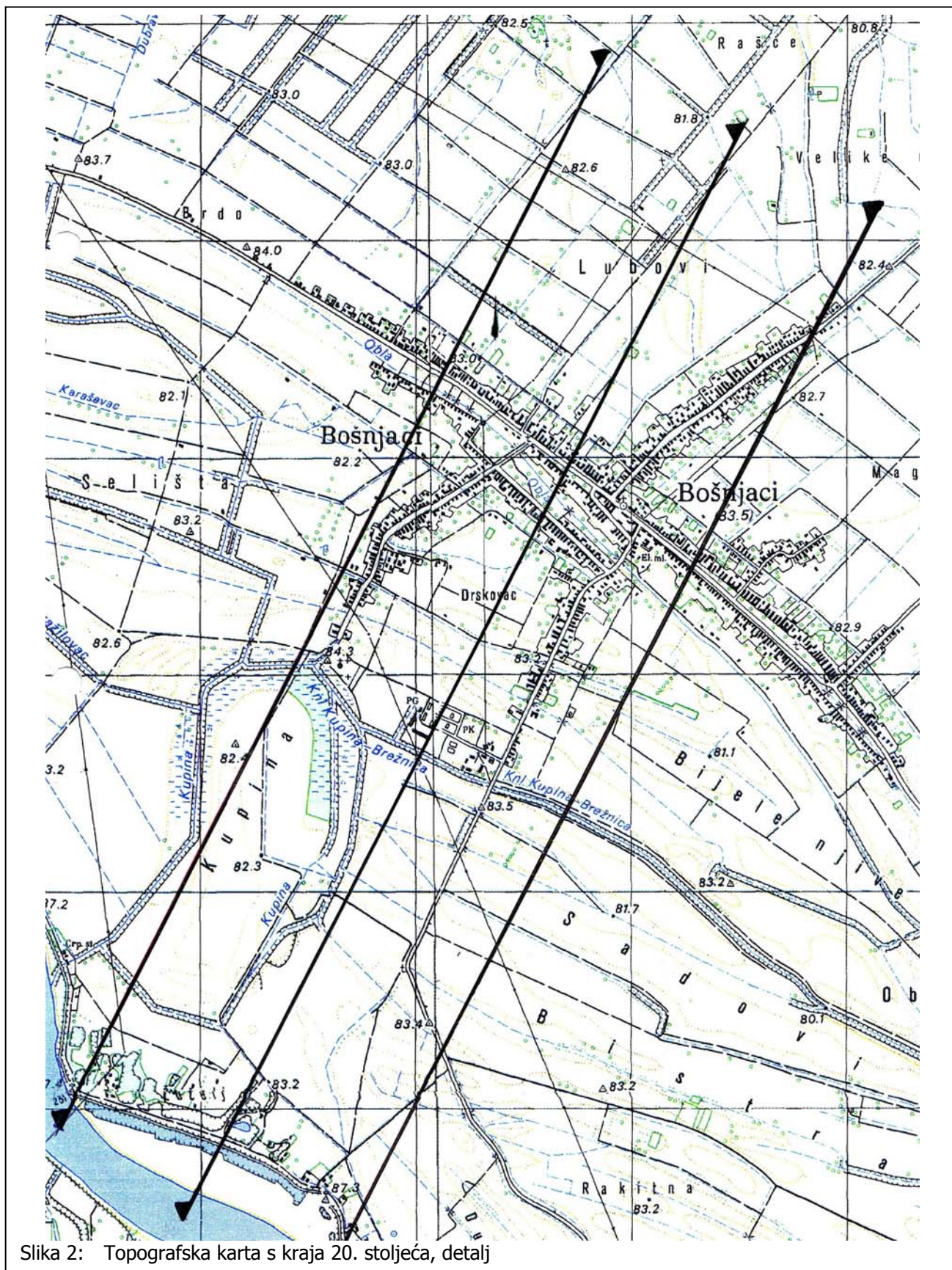
¹ Hrvatska na tajnim vojnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, Brodska pukovnija (2001.), str. 161. «Cijelo područje s ove strane sela, u selu i oko sela puno je bara i blatnih dionica. Osobito je područje između sela i Save pokriveno različitim, dijelom stalnim barskim grabama koje povremeno presuše. Sve te grabe, osim prolaznim putovima, naznačenim u planu, nisu prohodne ni konjima ni kolima.»

Analiza većih zahvata u prostoru, koji su utjecali na njegovo oblikovanje zasnovana je na: usporedbi današnje topografske karte i vojne topografske karte koja je izrađena krajem 18. stoljeća² kao i dostupnih podataka iz literature. Do 19. stoljeća regulacija Save provodila se u svrhu osiguranja plovnosti Save, a ne u svrhu obrane od poplave. Tek izgradnjom nasipa u svrhu obrane od poplava započinje sve veća promjena krajobraza na koje su do tada isključivo utjecale poplave.

Slika 1: Vojna topografska karta s kraja 18. stoljeća, detalj

² Jozefinski premjer zemlje kojim je obuhvaćena Slavonska krajina također je izrađen krajem 18. stoljeća.

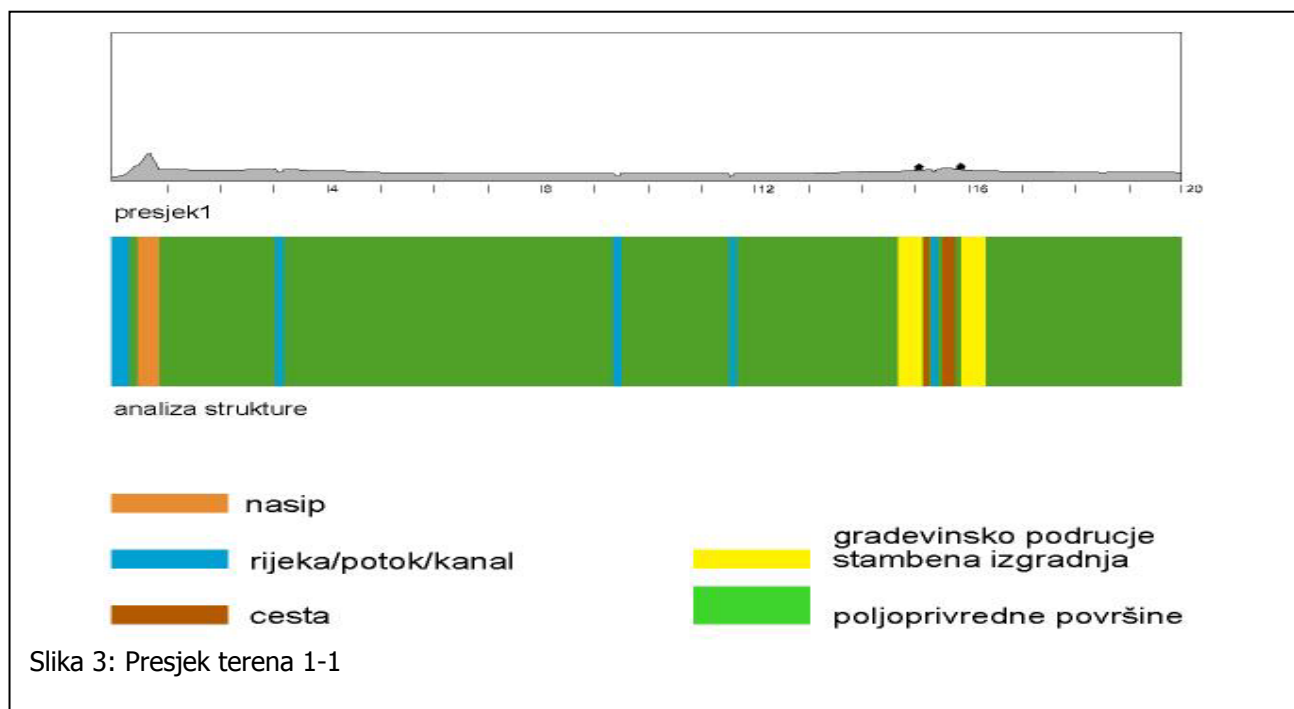

Slika 2: Topografska karta s kraja 20. stoljeća, detalj

Da je izgrađen kanal Dunav – Sava nastale bi još veće promjene u krajobrazu. Iako ideja za izgradnju kanala nije nova (maršal Serbelloni je predložio izgradnju još 1753. godine)³ i javljala se u nekoliko navrata (1841. godine ponovo je taj projekt uzet u razmatranje) sve do današnjih dana, nije došlo do njene realizacije. U oblikovanju prostora su utjecali su u međuvremenu slijedeći radovi:

- uređenje Save za plovidbu izvršeno po nalogu cara Josipa II od 1784. – 1785. godine⁴,
- 1840-1844. godine predložen je novi veliki plan za regulaciju Save⁵,
- 1842. godine izgrađen je nasip od Rušćice do Rajeva Sela (kojim je zaštićeno naselje Bošnjaci) u duljini od 104,190 km⁶,
- 1846. godine Savom zaplovio je prvi parobrod⁷,
- od 1874. do 1890. godine izgrađena je cesta Županja - Bošnjaci - Spačva⁸,
- od 1928. do 1934. godine Bidj – bosutska vodna zadruga pojačala je 33 km novog postojećeg obrambenog nasipa Županja - Gunja⁹,
- nakon drugog svjetskog rata izvršena je komasacija zemljišta.

Pregledom, vojne topografske karte s kraja 18. stoljeća (slika br. 1) može se zaključiti da se radi o močvarnom području bez uređenih kanala i cesta (tvrdi put). Sava je često plavila (3-4 puta godišnje) prostor između naselja i rijeke, a šume su prevladavale u sjeveroistočnom području današnje općine. Uspoređujući tadašnji prostor općine Bošnjaci s današnjom topografskom kartom u mj. 1:25 000 (slika br. 2) vidljive su brojne promjene u prostoru. Prostor je uređen geometrijskim kanalima, izgrađen je visoki nasip na Savi, smanjene su šumske površine, povećano je građevinsko područje naselja. Na temelju ove karte izrađen je presjek terena, te shematski prikaz strukture prostora - Sava, nasip, poljoprivredne površine, kanali, naselje, poljoprivredne površine, kanali - (slike 3, 4 i 5).

Slika 3: Presjek terena 1-1

³ Wagner, W.: Sava i vojni komunitet Brod (1692 – 1873), str. 10. «Bilo je predviđeno da se koriste prirodna korita Vuke, Ervenice, Bosuta i Biđa i dođe do Save niže broskog Vojnog komuniteta.»

⁴ Wagner, W.: isto, str. 10

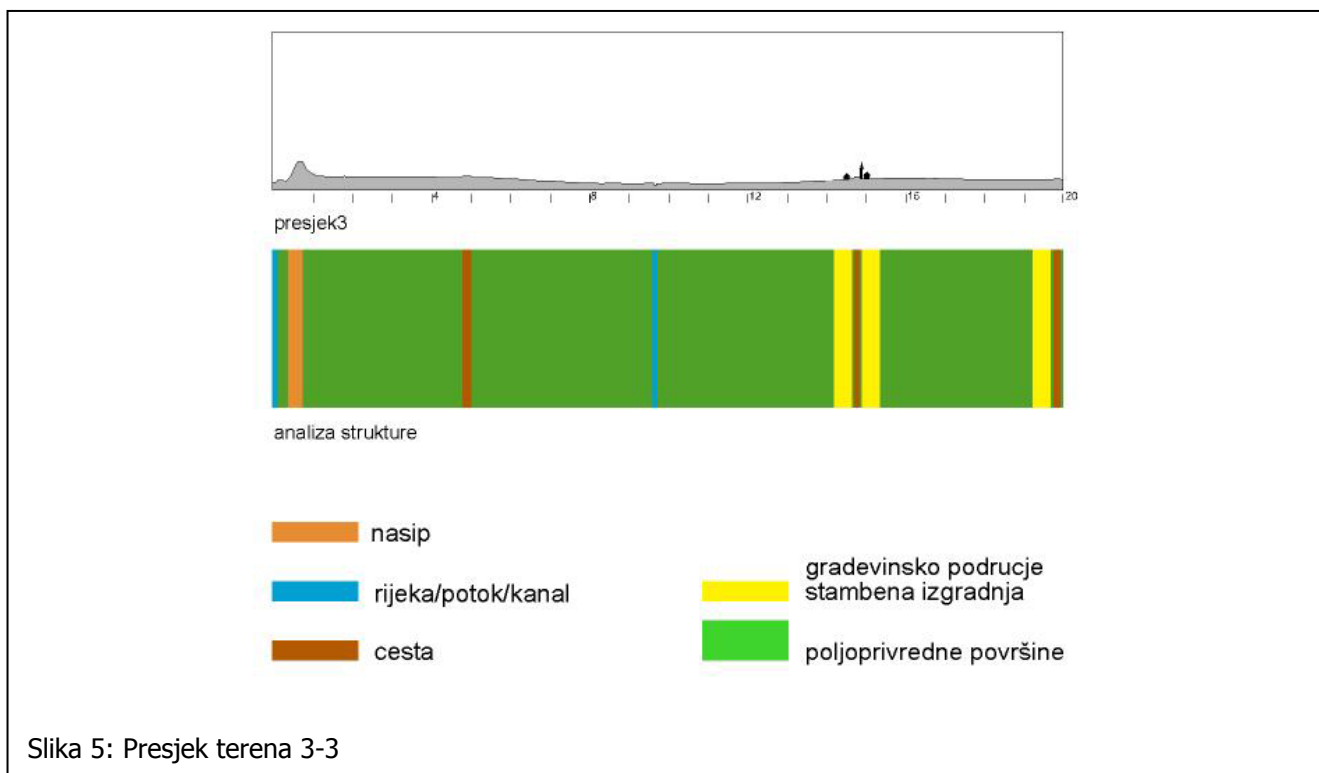
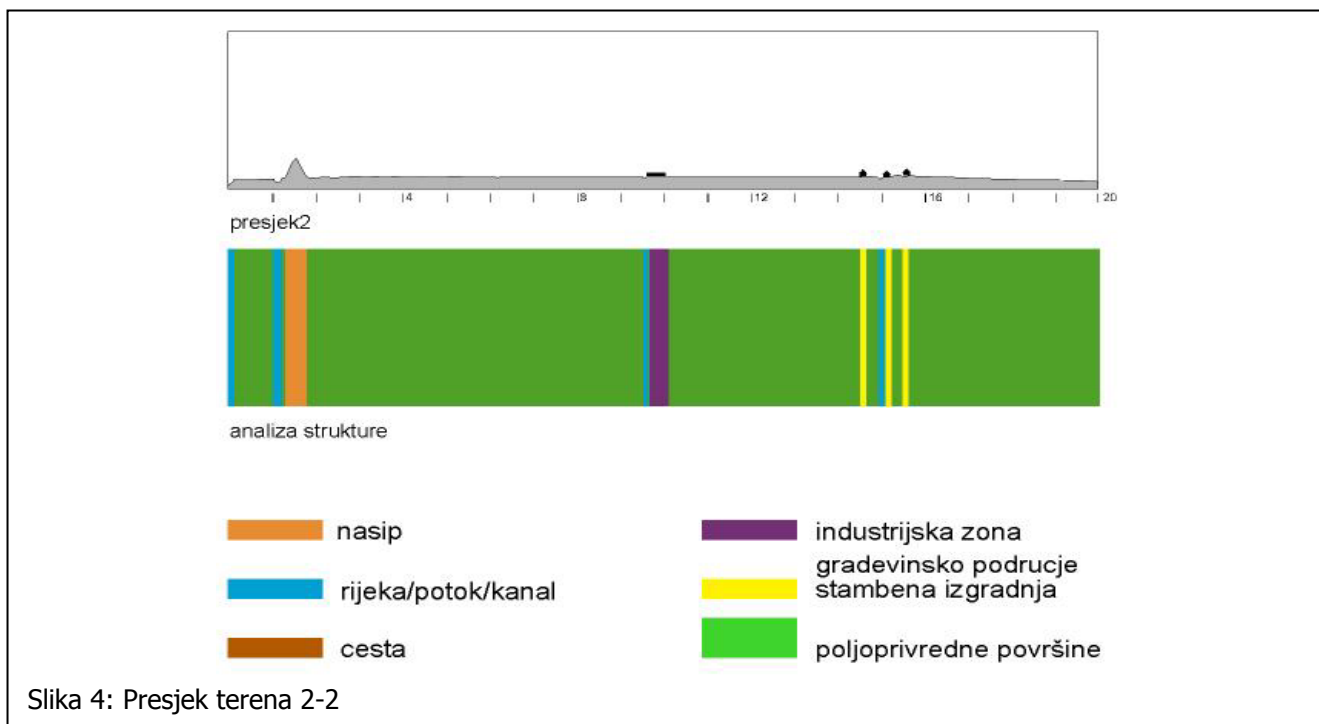
⁵ Wagner, W.: isto str. 11 «predložio je navigacijski inženjer barun Zornberg novi veliki plan za regulaciju kojim se predviđaju nove gradnje za osiguranje obale, oslobođenje korita, ali i prokopavanja savskih vijuga.»

⁶ Milković, I. (1956.): Vraćanje sredstava uloženi u melioracione radove, str.18

⁷ Wagner, W.: isto str. 13

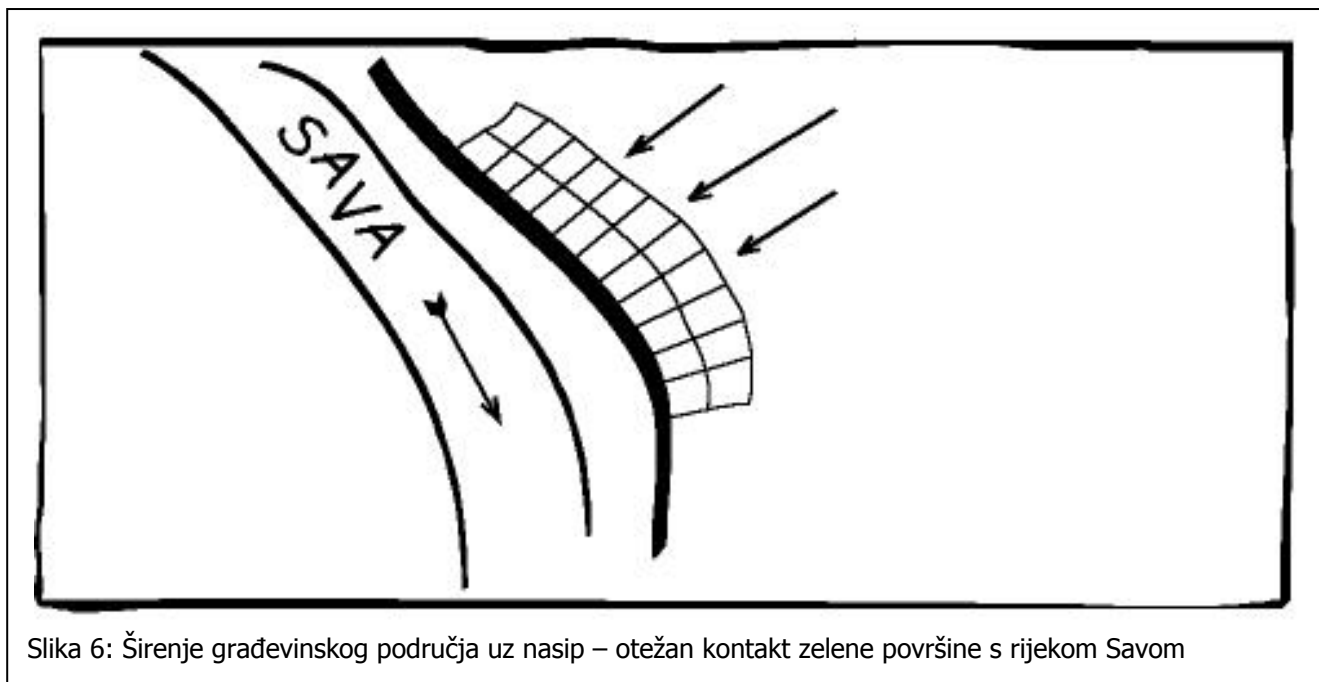
⁸ Klemenčić, A. i Vujasinović, B. (2000.): Povijesni pregled razvitka prometa i cestogradnje u Hrvatskoj do kraja 19. stoljeća, str. 85

⁹ Vujasinović, B. (1971.): Historijat hidrotehničkih i melioracionih radova u dolini Save, str. 46

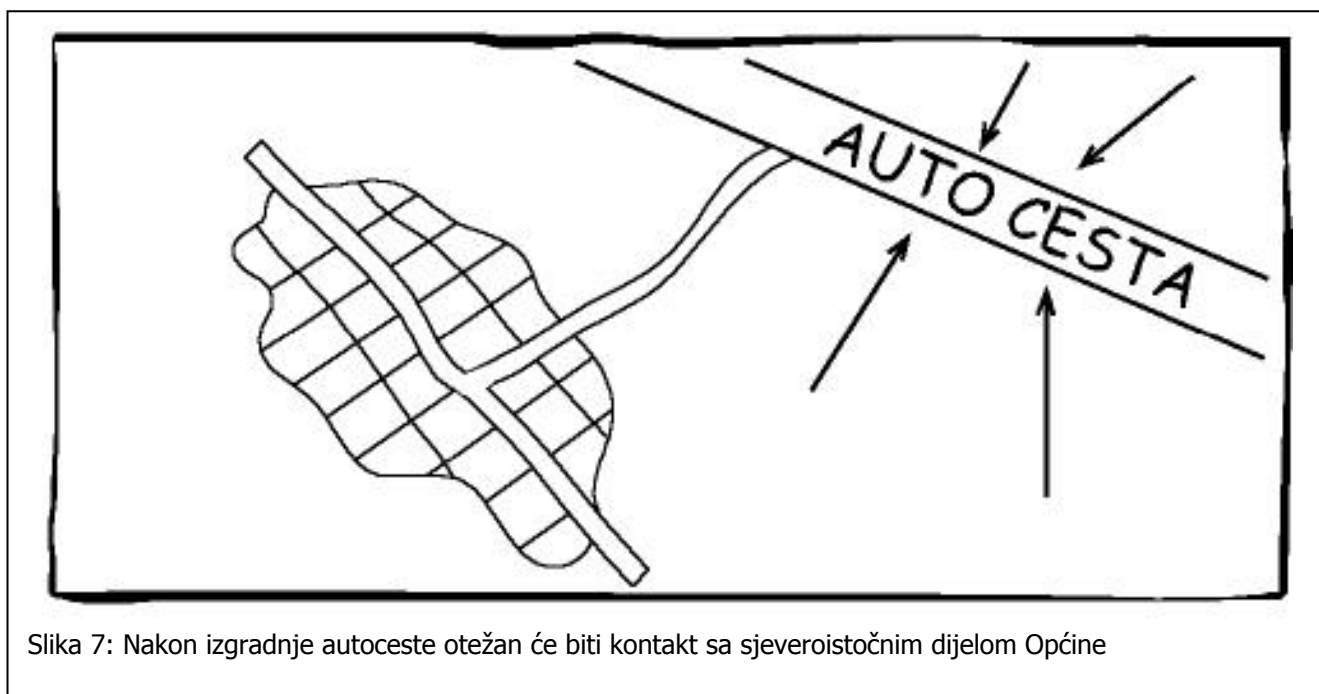

- Nakon izrade analize strukture prostora uslijedila je analiza konflikata u prostoru, a to su:
- gubitak ruralnog krajobraza koji je pomiješan s kompleksom šuma i poplavnim površinama (vidljivo iz usporedbe karata),
 - neracionalno proširenje građevinskog područja uz Savu i potok Virove, jer je na taj način prekinut direktan kontakt poljoprivredne - zelene površine s rijekom (grafički prilog br. 6),

- izgradnja autoceste - iako je potrebna, ona predstavlja barijeru u prostoru – (grafički prilog br. 7),
- gubitak šumskih površina sa živicom u agromelioracijskim zahvatima,
- geometrijska regulacija potoka i kanala.

Slika 6: Širenje građevinskog područja uz nasip – otežan kontakt zelene površine s rijekom Savom

Slika 7: Nakon izgradnje autoceste otežan će biti kontakt sa sjeveroistočnim dijelom Općine

Nakon provedenih povijesnih i prostornih analiza područja Općine ustanovljeni su slijedeći ciljevi kod oblikovanja i uređenja prostora u općini Bošnjaci:

- sačuvati proporcije glavne ulice u selu (proporcije ulice i regulacijske / građevinske linije, odnos visina građevina uz glavnu ulicu, oblikovanje uličnih pročelja),
- prostor uz Savu i potok Virovi sačuvati kao prostor za odmor i rekreaciju,
- sačuvati poloje uz Savu,
- u blizini Save planerski ograničiti izgradnju građevina za povremeno stanovanje,
- uz potok Virovi planerski ograničiti izgradnju građevina za povremeno stanovanje,
- što više sačuvati krajobraz pomiješan sa šumama, šumarcima i živicama,
- gdje god je moguće sačuvati što prirodniji oblik kanala, prokopa i odvodnih kanala,
- prilikom izgradnje autoceste na što više mjesta podvožnjacima i prokopima ostvariti kontakt s preostalim sjeveroistočnim dijelom općine.

Društvene djelatnosti

Sustav društvenih djelatnosti razvijen je sukladno razini razvijenosti cijele Općine. Postojeća mreža društvenih djelatnosti smještena je općinskom središtu i jedinom naselju Općine. Bez obzira na trenutno stanje gospodarstva, industrijska i obrtnička tradicija postoji. Postoje i razmjerno značajnije građevne aktivnosti u izgradnji novih gospodarskih građevina.

Prometnice

Općina je dobro prometno povezana sa širim prostorom kako Županije tako i Države. Općinskim prostorom prolaze dvije državne (D4 i D214) i dvije županijske prometnice (Ž4229 i Ž4223). Državna cesta D4 još uvijek je sa dva kolna traka (po jedan u svakom smjeru) te po jednim zaustavnim trakom.

1.1.3. PLANSKI POKAZATELJI I OBAVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

Polazišta, temeljna načela i principe uređenja prostora, koji trebaju biti osnova izrade dokumenata prostornog uređenja sustavno navode Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (Sabor RH, prosinac 1997) i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (NN 50/99) kao krovni dokumenti prostornog uređenja Republike Hrvatske.

1.1.3.1. Pokrivenost područja Općine prostornim planovima

Općina Bošnjaci prostorno je oblikovana iz dijela bivše općine Županja. Za područje današnje Općine, a to podrazumijeva i naselja do danas su izrađeni i na snazi slijedeći dokumenti prostornog uređenja:

- Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske, (prosina 1997) Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje.
- Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (NN 50/99), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje.
- Prostorni plan Vukovarsko srijemske županije, (*Službeni vjesnik Vukovarsko srijemske županije*, 2002.), Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske, Vukovarsko-srijemska županija, Zavod za prostorno uređenje i Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam i prostorno planiranje.

1.1.3.2. Konceptualna obilježja prostornog razvoja Općine u važećim dokumentima prostornog uređenja.

1.1.3.2.1. Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997),

Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja-Zavod za prostorno uređenje, Zagreb.

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske načelno usmjerava rješavanje problema prostornog i infrastrukturnog uređenja, obrađuje pojedine segmente problematike prostora konceptijski i programski na razini interesa Republike ne ulazeći, poradi svog prostornog obuhvata u stvarno rješavanje manjih prostornih cjelina. Stoga ovaj plan treba promatrati kao načelnu strategiju i način ponašanja za Republiku u cjelini kao što to kaže i sam naslov. U njoj treba uočiti postavke i smjernice djelovanja te utjecaje predloženih rješenja na uže prostore, kao što je to danas Općina Bošnjaci.

Ne ulazeći u opća temeljna načela strategije razvoja prostornog uređenja Republike, možemo izdvojiti za Općinu važne temeljne smjernice korištenja i uređivanja prostora, koje se trebaju primjenjivati na cjelokupnom prostoru Države. Najbitnije je

- očuvanje kvalitete prostora,
- uvažavanje prostorno-ekoloških i socio-kulturnih parametara,
- unapređenje specifičnosti ukupne turističke ponude,
- uključivanje kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu i
- unapređenje i obogaćivanje asortimana ponude.

Obzirom na problematiku građevnih područja, mišljenje je da ih treba smanjiti na stvarno potrebne površine.

1.1.3.2.2. Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (1999.),

Programom se ističu temeljni ciljevi i usmjerenja prostornog razvoja. Potrebno je:

- Osnažiti prostorno-razvojnu strukturu države, uvažavanjem prostorno-funkcionalnih i morfoloških cjelina, mreže naselja i prometno razvojnih pojaseva.
- Povećati vrijednost i kakvoću prostora i okoliša, a razvojne ciljeve prilagoditi značajkama prostora, uz isključenje negativnih utjecaja na prostor i okoliš. Nužan je pozoran izbor razvojnih programa i tehnologije, koji će očuvati vrsnoću prostora i okoliša, a razvoj planirati u granicama prihvatljivog opterećenja prostora.
- Razumno koristiti i zaštititi nacionalna dobra. Svrhovito korištenje i namjenu prostora treba temeljiti na stručnim i znanstvenim temeljima i cjelovitom uvidu u značajke prostora, a usklađeno s europskim kriterijima-standardima, osobito za zaštitu prirodnih resursa i okoliša.
- Uvažavati obilježja i osobitosti područja, prirodnu cjelovitost, ekološku osjetljivost, razvijenost i ograničenost infrastrukture, turističku atraktivnost i druge srodne značajke prostora.
- Razvijati infrastrukturne sustave u skladu s razvojnim potrebama.
- Osigurati učinkovitost sustava prostornog uređenja, osobito u skladu s novim svjetonazorom u korištenju prostora.
- Usmjeriti prostorno-razvojne prioritete prvenstveno poboljšavajući učinkovitost u okvirima već izgrađenog i korištenog prostora.
- Pokretati nove programe gospodarskih aktivnosti poradi poboljšanja kakvoće života na svim, osobito depopulacijskim područjima.

U Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske spominje se uži i širi prostor Općine Bošnjaci, ali samo u kontekstu važnih infrastrukturnih i prometnih pravaca osobito auto-ceste te ostalih magistralnih infrastrukturnih sustava što prolaze ovim prostorom.

1.1.3.2.3. Prostorni plan Vukovarsko srijemske županije (2002.)

Prostorni plan u svemu slijedi temeljne postavke viših dokumenata prostornog uređenja Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske. Temeljne postavke ovih Planova, što su prethodno navedene, kao i mnoge druge koje slijede suvremena stremljenja u planovima prostornog uređenja (postavke koje se odnose na zaštitu kako prirodne tako i kulturne baštine) kriterijski su detaljnije obrađene sukladno prostoru za koji se Plan donio. Prostorni plan Vukovarsko-srijemske županije jest prvi viši plan na koji se kao niži plan nadovezuje PPU Općine Bošnjaci.

1.1.3.2.4. Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njene ostvarenosti Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske, Program prostornog uređenja Republike Hrvatske i Prostorni plan Vukovarsko - srijemske županije

Obzirom da su dokumenti *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske*, *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske* i osobito *Prostorni plan Vukovarsko srijemske županije* doneseni razmjerno nedavno, to se njihova primjena i ocjena njihove primjene nije mogla još odraziti na prostoru Općine.

Prognoza demografskog razvitka

Prognoza demografskog razvitka bazirana je na popisu stanovništva 1981. godine i ranija razdoblja. Prognoza nije realna obzirom na: popis stanovništva 1991. god., ratne migracije i teritorijalno ustrojstvo lokalne samouprave, pa ju je potrebno preispitati i revidirati.

Funkcionalna organizacija prostora

Donošenjem Zakona o područjima županija, Gradova i Općina u Republici Hrvatskoj planirana funkcionalna organizacija prostora s gravitacijskom zonom nije aktualna. Općina Bošnjaci ima utvrđen teritorij i granice, općinsko središte i naselja koja joj pripadaju.

Granice građevinskih područja

Utvrđene granice građevinskih područja za općinsko naselje potrebno je preispitati u skladu s današnjim vlasničkim odnosima i potrebama razvitka.

Infrastrukturni sustavi

Planirana rješenja potrebno je uskladiti sa stanjem u prostoru te razvojnim planovima i idejnim projektima HEP-a, HPT-a, HZ-a, HC-a, INA-e i vodnogospodarskog sustava.

Usklađenje sa zakonskim propisima

PPUO je potrebno uskladiti i dopuniti sa *Zakonom o područjima županija, Gradova i Općina u Republici Hrvatskoj*, *Zakonom o prostornom uređenju*, *Zakonom o poljoprivrednom zemljištu* i svim ostalim zakonima i Pravilnicima Republike Hrvatske koji posredno imaju utjecaja na uređivanje i korištenje prostora.

1.1.3.2.6. Problemi i prioritetne aktivnosti uređivanja prostora

Osiguranje prostora za gospodarske djelatnosti

Ustrojem Općine Bošnjaci, prvi put su se stvorile mogućnosti, ali i obveze Općine da razvija gospodarstvo i osigurava prostor za to, prema vlastitim potrebama i inicijativama. To je problem u prostoru koji prioritetno treba riješiti isto kao i potrebu osiguranja dovoljno prostora za lociranje novih gospodarskih kapaciteta u svakom od naselja.

Uređenje središnjeg dijela naselja Bošnjaci

Potrebno je utvrditi način i režime izgradnje kako ovaj prostor ne bi bio opterećen sadržajima koji negativno utječu na okoliš i kako bi se sačuvala prepoznatljiva povijesna matrica naselja. Središnji dio naselja Bošnjaci potrebno je izgrađivati i uređivati u skladu s funkcijama koje treba imati kao općinsko središte.

1.1.4. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE, GOSPODARSKE I PROSTORNE POKAZATELJE

1.1.4.1. Ocjena demografskog stanja

Obrazovna razina stanovništva starijeg od 15 godina vrlo je nepovoljna. Stupanj aktivnosti je također vrlo nizak, svega jedna trećina stanovništva bila je aktivna i to pretežito u poljoprivredi. Ovakvo demografsko stanje posljedica je neadekvatne politike gospodarskog razvitka u ranijim razdobljima, a demografska politika nije niti postojala. Podaci ukazuju na slabu gospodarsku razvijenost ovog područja, budući je glavni oslonac egzistencije bila poljoprivreda. Složenost problema uvećao je rat, koji je na ovim prostorima indirektno pokrenuo nove demografske procese. Pokrenut je val izbjeglica iz susjedne BiH. Izbjegli stanovništvo našlo je privremeni smještaj u cijelom županijskom kraju. U vremenu poslije 1991. godine jasan je utjecaj migracija koje su se dogodile kao posljedica Domovinskog rata. Pretpostavke demografskog rasta vrlo su upitne, budući je rast populacije zavisao od mnogih teško predvidivih čimbenika. U ovom se planu polazi od dvije temeljne pretpostavke: u budućnosti se očekuje stabilnost u kretanju prirodnog priraštaja i smanjenje migracija, tako da bi dinamika kretanja bila manja i stabilna.

1.1.4.2 Ocjena gospodarskog stanja

Od početka devedesetih godina, uslijed političkih i gospodarskih promjena, došlo je do propadanja ili zaostajanja dotadašnjih poduzeća i otvaranja novih. U svakoj od gospodarskih djelatnosti došlo je do povećanja broja novih tvrtki. Najveći broj nastao je u djelatnosti trgovine, industrije, građevinarstva i novčanih usluga.

Industrija pokazuje smanjenje učešće u odnosu na ranije stanje. To se ne smatra povoljnim jer je industrija ipak nositelj razvoja i zapošljavanja. Nova industrijska proizvodnja još je preslaba da bi potaknula razvoj gospodarstva, a stare tradicijske industrijske djelatnosti smanjuju svoje učešće u proizvodnji i zapošljavanju. U razdoblju 1993. do 1997. industrijska proizvodnja pokazuje stalno opadanje. Budući da je proces preustrojstva gospodarstva tek otpočeo, očekuje se daleko veći razvoj industrije u budućnosti, što bi se trebalo odraziti i u Općini u kojoj danas nema velikih industrijskih pogona.

Obrtništvo je kao tradicija vrlo dugo prisutno na području Općine. Obrti su se razvijali prema potrebama pojedinih gospodarskih grana i stanovništva. Temeljna obilježja politike ranijeg sustava prema obrtništvu odnosila su se na ograničavanje razvoja privatnog sektora fiskalnim i drugim nestimulativnim mjerama ekonomske politike. Obrtništvo je bilo na rubu društvenog i gospodarskog interesa. Te se posljedice još osjećaju. Danas se ono treba nametnuti kao snažan gospodarski i financijski čimbenik ukupne gospodarske stabilizacije uz obogaćivanje tržišta raznovrsnim proizvodima i uslugama. Ono treba biti poticaj novog proizvodnog i uslužnog zapošljavanja i izgradnje kvalitetnih stručnih kadrova.

Poljodjelstvo u smislu osnovne gospodarske djelatnosti nije osobito jako razvijeno iako oranice i ostale obradive površine zauzimaju više od polovice površine Općine. Već nekoliko desetljeća razvoj poljodjelstva u Općini kao i u Županiji odlikuje napuštanje obradivih površina. Napuštaju se dijelom površine na kojima nema uvjeta za razvoj intenzivne proizvodnje, ali i proizvodno uporabive površine zbog odlaska poljoprivrednika ili zbog toga što se smanjio interes za poljoprivrednu proizvodnju. Osim smanjenja obradivih površina sve je veća pojava neobradivih oranica. One se još uvijek vode kao obradivo tlo (oranice), ali se stvarno ne obrađuju, na njima se ne proizvodi. Broj aktivnog poljoprivrednog stanovništva se iz više razloga dugi niz godina smanjuje. Većina zaposlenog stanovništva u drugim djelatnostima bavi se i poljodjelstvom kao dopunskom djelatnošću. Osnovno obilježje poljodjelskih gospodarstava je usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost. Poljoprivredu Općine odlikuje **ratarska, povrtlarska i voćarska** proizvodnja. **Vinogradarstvo** je manje tipična grana U **stočarstvu** orijentacija je na uzgoju goveda, svinja i peradi.

Najvažnija je, u okviru mogućnosti koje pruža okruženje, **gospodarska politika** Općine koja je trajna i usmjeravajuća odrednica razvoja. Njezin je pravi smisao u tome da potiče i ne ometa niti nacionalni, niti regionalni, niti lokalni razvoj. **Poslovna politika** poduzeća i drugih gospodarskih subjekata traži svoj oslonac u svim navedenim odrednicama (raspoloživi resursi, tržište, makroekonomsko okruženje i gospodarska politika) da bi pronašla i iskoristila šanse za opstanak i razvoj.

Primarne djelatnosti su, po zastupljenosti u ekonomskoj strukturi aktivnog stanovništva Općine, vrlo malo zastupljene. Poljodjelstvo ipak ima veliku važnost. Međutim, ono nije dovoljno dobro organizirano, rascjepkano je s usitnjenim posjedima i tržišno je još neprilagođeno. U sekundarnim djelatnostima radi manji broj stanovnika Općine. U zadnje vrijeme, zahvaljujući mjerama poticanja privatne inicijative, značajnije se razvija djelatnost obrtništva i pružanja osobnih usluga od strane fizičkih osoba.

Uzimajući u obzir i podatke o rasporedu objekata središnjeg i društvenog značaja u jedinom naselju može se reći da je zapravo Općina slabo opremljena funkcijama središnjeg i društvenog značaja, što i nadalje samo potvrđuje zaključak da usprkos razmjerno povoljnog broja aktivnog stanovništva zaposlenog u tercijaru, malo njih radi na području Općine iz čega proizlazi da je ista slabo opremljena ovim funkcijama.

Navedeno ukazuje na potrebu ozbiljnog pristupa problemu gospodarskog razvoja, na potrebu iznalaženja mjera za poboljšanje gospodarske strukture, stvaranje uvjeta za ubrzani gospodarski i sveukupni razvoj i napredak Općine i time povećanje broja zaposlenih. Može se zaključiti da je trenutna gospodarska struktura te cjelokupna gospodarska situacija u Općini povoljna, ali ne osigurava perspektivni razvoj bez znatnijih ulaganja.

1.1.4.3. Temeljne svojstvenosti naselja i sustava naselja

1.1.4.3.1. Opća strukturna obilježja naselja

U Općini, statistički promatrano temeljem podataka Popisa stanovništva 1991. godine, postoji 1 naselje i to Bošnjaci sa vrlo svojstvenom matricom građenja, koja nije unaprijed zadana nekim planskim geometrijama, nego se povodi za potrebama malih seoskih tradicijskih gospodarstava i tipičnih linearnih naselja. Utjecaj ulice dolazi do punog izražaja. Pa su smještaj, kako naselja, tako i njihovih dijelova rezultat utjecaja ulice i zahtjeva nekadašnje tradicijske poljodjelske proizvodnje. U novije vrijeme stanovnici pod djelovanjem urbanih utjecaja mijenjaju način života i time svoje prioritete podređuju urbanim vrijednostima. Izgradnja duž ulice nastavlja se

- novim načinom izgradnje građevinama suvremenih oblikovnih obilježja i
- širenjem naselja u dubinu u «drugi i treći» red zahvaljujući to poprečnim odvojcima od «glavnih» ulica.

1.1.4.3.2. Veličina i prostorni raspored naselja

Općina površinom spada u srednje male Općine, gdje je racionalnost organizacije života, prometna pozicija i odnos prema poljodjelskoj produkcionalnoj jedinici dominantno utjecao na unutrašnju organizaciju

naselja, odnosno linearnu izgradnju duž cesta. Privlačnost i atraktivnost krajobraza u vrlo maloj mjeri dolaze do izražaja u prostornoj distribuciji nasebinskih struktura u okviru prostora Općine.

1.1.4.3.3. Demografski razvoj naselja i demografska prognoza

U vremenu poslije 1991. godine jasan je utjecaj migracija koje su se dogodile kao posljedica Domovinskog rata. Teško je pretpostaviti buduće kretanje i budući broj stanovnika Općine nakon smirivanja migracijskih kretanja. Pretpostavke demografskog rasta vrlo su upitne, budući je rast populacije zavisao od mnogih teško predvidivih čimbenika. U ovom se planu polazi od dvije temeljne pretpostavke:

- u budućnosti se očekuje stabilnost u kretanju prirodnog priraštaja i
- smanjenje migracija, tako da bi dinamika kretanja u razdoblju iza 2003. godine bila manja i stabilna.

1.1.4.3.4. Razina urbanizacije naselja

Problem diferenciranja naselja - gradskih obilježja i onih ostalih još uvijek je prisutan ne samo kod nas već i u svijetu, a osobito je naglašen kod manjih naselja. Posljedica je to jedva zamjetnih, postepenih promjena u korist smanjivanja razlika u načinu života između sela i grada, smanjivanju razlika u funkcionalnim, fizionomsko-morfološkim i drugim obilježjima, intenzivnijeg socijalnog prestrukturiranja poljodjelskog stanovništva itd.

1.1.4.4. Temeljna organizacija prostora i namjena površina

1.1.4.4.1. Temeljna postojeća organizacija prostora

Temeljna organizacija prostora Općine, i s time u svezi namjena površina, u pozitivnom je odnosu na prometni položaj Općine. Poljodjelski prostor Općine mozaik je poljodjelskih površina - oranica, livada i pašnjaka prošaranih rastočenim šumskim površinama većinom u privatnom vlasništvu. Dakle, ovaj prostor u kojemu se nalazi samo jedno naselje u potpunosti je, osim stanovanja namijenjen poljodjelstvu.

1.1.4.4.2. Temeljna postojeća namjena površina

Šumske i poljodjelske površine

Najvećim dijelom prostor Općine pokrivaju **poljoprivredne i šumske površine** (u istočnom dijelu Općine), s tek pojedinačnim stambenim i gospodarskim zgradama, koji daje tipičnu sliku krajobraza slavonske prisavske ravnice. Podaci za privatne šume su nedostupni jer za njih nisu izrađeni "programi gospodarenja". Prema namjeni privatne su šume prvenstveno za podmirivanje potreba vlasnika za drvom, najčešće ogrjevnim, a samo dijelom za druge svrhe.

Pretežito stambene površine naselja

U ovu kategoriju namjene prostora prema katastru ulaze izgrađene površine jednog statistički utvrđenog naselja Općine. U okviru ovih pretežito stambenih površina naselja nalaze se i pojedinačni manji gospodarski sadržaji, kao i poneki, trgovački i uslužni sadržaj.

Površine namijenjene gospodarskim djelatnostima

Postojeća gospodarska osnova na području Općine formirana je isključivo na lokalnom resursu, tj. poljoprivrednom zemljištu i stočarstvu. Značenje ovog resursa za područje ove općine je u prošlosti bilo toliko, da je područje općine dobilo po njemu svoje osnovno gospodarsko obilježje. Stočarstvo kao djelatnost ipak dominira u ukupnom gospodarstvu. Veličina i vlasnička struktura poljoprivrednog potencijala je sljedeća: Od ukupnih obradivih poljoprivrednih površina gotovo 91% otpada na oranične površine, što ukazuje na oblik poljoprivredne proizvodnje koja je ovdje zastupljena. Radi se isključivo o ratarskoj proizvodnji i manjoj zastupljenosti povrtlarstva. Što se tiče vlasničke strukture u poljoprivrednim površinama, više od 2/3 je privatno vlasništvo, a manje od 1/3 državno.

S obzirom da na području općine nisu do sada razvijeni nikakvi drugi gospodarski kapaciteti izvan poljoprivrede, mogućnosti zapošljavanja lokalnog stanovništva bile su minimalne. Ukoliko se vlasnička struktura nad poljoprivrednim površinama promatra u tom kontekstu, onda je ona bila nepovoljna i to na štetu individualnog sektora.

Od ostalih djelatnosti u općini zastupljena je nešto malo trgovina i ugostiteljstvo. Do 1990. godine poduzeća koja su imala neke svoje sadržaje bila su uglavnom društvena. Pretvorbom su ona postala društvo kapitala. Uz njih osnovano je još nekoliko manjih privatnih tvrtki koje nisu do sada značajnije nastupile niti po opsegu posla niti po broju zaposlenih.

Unutar građevinskih područja naselja postoje manje lokacije na kojima se razvijaju proizvodne i njima slične gospodarske djelatnosti (proizvodnja, servisi, skladišta i sl.).

Kod utvrđivanje granica građevinskih područja naselja, bit će neophodno na pogodnim lokacijama izvan njih, osigurati prostore za izgradnju manjih proizvodnih pogona, servisa i skladišta. Nedostatak prostora za ove djelatnosti, kao nivo komunalne opremljenosti naselja uvjetovali su centralizaciju radnih mjesta (prerađivačkih i drugih proizvodnih pogona) u gradu Županji.

Obzirom na prirodne kvalitete prostora, trebat će se na prikladnim prostorima predvidjeti uređenje građevnog područja za povremeno stanovanje, kao i "naselja" isključivo poljodjelskog obilježja.

Ostale površine

Ostale površine, odnosno «ostala zemljišta» zauzimaju ostale neobrađene površine, lokalne ceste i poljodjelske putove te vodene površine u južnom dijelu Općine.

1.1.4.4.3. Društveni standard

Obrazovanje

Na području Općine nalazi se osnovna škola u Bošnjacima.

Zdravstvo

Na području Općine zdravstvenu zaštitu organizira Dom zdravlja iz Županje preko svoje zdravstvene stanice u Bošnjacima.

Kultura

U Bošnjacima postoje prostorne pretpostavke za organizaciju sadržaja kulture. Općenita je ocjena da se društveni domovi, domovi kulture i slični sadržaji u proteklo vrijeme nisu sadržajno kvalitetno koristili. Stoga je potrebno novom prostorno planskom dokumentacijom stvoriti pretpostavke za višenamjensko korištenje postojećih i novoplaniranih kulturnih sadržaja.

Šport i rekreacija

Sadržaji za šport i rekreaciju nalaze se u naselju kao igrališta za male športove uz osnovnu školu i nogometna igrališta u naselju. Opća karakteristika postojećih športskih terena u naselju (nogometnog igrališta) je da nemaju dovoljno mjesta za proširenje odnosno razvoj u športske centre.

1.1.4.5. Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja

Prostor danas formirane Općine Bošnjaci pruža se u dijelu površine spačvanskog bazena u istočnoj Slavoniji južno od Vinkovaca sve do obale rijeke Save. Rijeka Sava je dijelom i južna granica prostora Općine. Prirodne i krajobrazne osobitosti i vrijednosti prostora općine određene su reljefom, klimatskim i geološkim čimbenicima, vegetacijom i djelovanjem čovjeka. Reljef cjelovitog područja spačvanskog bazena pa tako i zadanog prostora je valovita nizina savske potoline s uzdignutijim terenima mikrouzvisinama tzv. "grede", s nizama i barama. Nize se nalaze između bara i greda i to su prostori u koje poplavna i oborinska voda redovito ulazi, ali se ne zadržava dugo, dok je podzemna voda uvijek na domaku korijenja drveća.

Geološko petrografski supstrat tla mikrouzvisina, niza i bara čine pleistonski sedimenti tzv. infuzioni (močvarni) prapor (les) koji je bliže vodotocima u većoj ili manjoj mjeri izmiješan i prekriven mlađim naplavinama aluvija. Geološka građa uz ostale prirodne i artificijelne čimbenike utjecala je i na razvoj tala. Dominira nizinski pseudoglej, smeđa tla, a iznad aluvijalnih nanosa razvili su se tipovi močvarnih tala dok na najmlađim riječnim nanosima šljunčani sprudovi. Na ovom području prevladava toplo umjerena kišna klima. Oborine su jednoliko razdijeljene tijekom čitave godine time da najsušniji dio godine je izražen ljeti.

Čovjek se stoljećima na ovom prostoru borio protiv poplava, krčio iskonske šume za obradive površine i svojim djelovanjem stvorio današnju sliku nizinskog krajobraza spačvanskog bazena istočne Slavonije s prostranim poljodjelskim površinama i s očuvanim kompleksima izvornih šuma u istočnom dijelu općine. Cjelokupno prostrano područje spačvanskog bazena, pa tako i područje općine, vegetacijski pripada Euro-sibirskoj i sjeverno-američkoj regiji ilirske provincije.

Od primarnih prirodnih vrijednosti očuvane su znatne površine šuma hrasta lužnjaka koje se u odnosu na mikoreliefnu raznolikost nizine: grede, nize i bare javlja u više asocijacija. Na mikrouzvisinama i u nizama zastupljena je zajednica hrasta lužnjaka i graba (*Carpino betuli-Quercetum roboris*), na nižima i vlažnijim terenima šuma slavonskoga hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom (*Genisto Quercetum roboris*). U slavonskoj šumi hrasta lužnjaka dobro uspijeva hrast te poljski jasen, te crna joha.

U barama gdje se voda u pravilu zadržava tijekom cijele godine, osim na kraju vegetacijskog razdoblja, zastupljena je šuma poljskog jasena s kasnim drijemovcem (*Leucoio-Fraxinetum angustifoliae*). Osim ovih klimazonalnih zajednica razvijene su i subasocijacije navedenih zajednica vezano za mikropromjene reljefa, tla i klime. U šumskom sklopu i na poljodjelskim površinama gdje je veća pojava vodenih bara razvijene su biljne asocijacije vodenih i vlažnih staništa. Biljne zajednice ovih staništa odlikuju se bogatstvom različitih vrsta u kojima se ističu: sibirska perunika, strelica, vodoljub, idirot, sitna leća, mješinka, kockavica, lukovičasti dubačac i dr. U priobalju rijeke Save i uz vodotoke pridolazi zajednica vrba i topola (*Salici - Populetum*). Na ovom području značajne su i vlažne dolinske livade s bogatstvom biljnih vrsta koje su u Europi potpuno potisnute i nestale regulacijama vodotoka i isušivanjem tla za obradive površine.

Na istočnom dijelu općine obuhvaćen je dio površina šume Spačve, Raščice, i Kragunje te manji pojas šume u poloju rijeke Save. Šumski bazen Spačve kojima pripadaju i šume zadane općine tvori jezgru slavonske šume hrasta. Slavonska šuma hrasta je specifičan fenomen jedinstven u svijetu. U spačvanskom bazenu je najveća površina nizinskih šuma oko 40.000 hektara. Izuzetno značajna i opće korisna funkcija šuma sliva rijeke Save, a time i spačvanskog bazena, je da vežu i troše transpiracijom i intercepcijom i zadržavanjem u šumskom tlu ogromne količine vode (navodi se oko šest milijardi m³) što sprječava visoke vodne valove i osigurava velike količine pitke vode. Nizinske šume spačvanskog bazena su vrlo bogate i različitom faunom. To su prirodna staništa jelena, srne, divlje svinje, lisice, zeca, kune zlatice, škanjca mišara kojeg će uočiti svaki posjetitelj uz rubove šuma i na šumskim čistinama, orla štekavca, crne rode, mnogih ptica pjeвица i močvarica kao i brojnih vrsta leptira i dr. Šumama ovog područja gospodari Uprava šuma Vinkovci, šumarija Županja.

Danas je slavonska šuma ugrožena zbog poremećene ekološke stabilnosti uslijed regulacije vodotoka, snižavanja nivoa podzemnih voda, onečišćenjima s poljoprivrednih površina koje vodama kanala dospijevaju u šumu i šumsko tlo, probijanjem novih cesta kroz šumski sklop, odlaganjem i deponiranjem komunalnog otpada i dr. Znatne promjene u šumi hrasta nastale su i propadanjem nizinskog brijesta koji kao i poljski jasen čini stabilnu zajednicu slavonskoga hrasta.

Poljoprivredne površine se u cijelosti obrađuju i nalaze se na mikrouzvisinama nizine izvan doticaja poplavnih voda. Ispresijecane su gustom mrežom kanala koji se slijevaju u regulirana vodotoke Dražilovac i Brežnicu. Vodotoci područja pripadaju slivu rijeke Save. Rječica Virovi protječe sjevernim graničnim dijelom općine i u dijelu svoga toka je zaštićena u kategoriji zaštićeni krajolik.

Od ostalih potoka i rječica, Virovi se razlikuju specifičnim hidrodinamičkim, geološkim, fizičko-kemijskim i biološkim osobinama. Većim dijelom godine Virovi imaju odlike močvare što dokazuje močvarna vegetacija u priobalnom pojasu. Za vrijeme velikih oborina u proljeće i jesen vodostaj se znatno podigne. Ada Virovi uspostavljaju privremenu vezu protočnu s rijekom Spačvom, a preko nje s Bosutom i Savom, ponašajući se kao sporotekuća rječica. Prema A. Meliku ("Klima panonskog predjela", Zagreb, 1952.) Virovi su mogli nastati u drevnoj prošlosti kao napušteni rukavac rijeke save dok je ona još mijenjala svoje korito.

Virovi skupljaju vodu iz šuma s područja Bošnjaka i Otoka, dugi su oko 7 km, široki 60 m, a dubina im je 2-7 m. No u biološki najinteresantnijim područjima (Ralje i Živačine) širina im iznosi preko 100 m. Donedavno nisu imali veze s kanalizacijom, no sve brojniji stanari u vikendicama unose u vodu deterdžente i slične kemijske proizvode. U radijusu od 10 km Virovi su okruženi šumom hrasta lužnjaka (od Save su udaljeni zračnim putem 6 km). Voda je u Virovima bistra u površinskom sloju, dok su dublji slojevi sivkasto zeleni zbog otopljenih minerala i planktona i od jako izraženog procesa zaraščivanja ovog staništa makrofilnom vegetacijom. Značajnu ulogu u vodostaju Virova imaju podzemne vode koje se kreću na dubini 1,75-2,75 m ispod površine zemljišta pa zato nikada ne presušuju. Dakle, od prirodnog fenomena izvorišta-vira nastao je i naziv Vir.

Središnji, površinski dio Virova je bez vegetacije, u priobalnom području nalaze se raznovrsne flotalne biljke u izdvojenim asocijacijama: lopoč, lokvanj, mali lopoč, dvornik, vodena leća, žabnjak, ljutić i rašac. Čitave podvodne livade gradi voščika ili drezga, krocanj, žabnjak i mnoštvo zelenih končastih algi.

Dno virova pokriveno je muljem koji omogućuje život raznim ličinkama prije svega mnogobrojnih kukaca. Miran vodeni tok omogućuje i planktonski način života. Trska, rogoz, šaš i šašina najbujnije su razvijeni u "oazi" Živačine gdje se nalazi šumska krčevina kružnog izgleda s površinom oko 3 km². Zbog obilja sunca i vlage trska ovdje premašuje visinu čovjeka pa u njoj nalaze sklonište brojne životinje.

Zahvaljujući bujnoj vegetaciji u vodi Virova nalaze se raznovrsni kukci koji služe kao hrana brojnim ribama i drugim životinjama. Ovdje žive ribe nizinskih voda: šaran, linjak, štuka, som, karas, sunčani karas, bjelica, grgeč-bandar-bulješ-okan ili ostriz, deverika, žutooka, keder i čikov.

Među pticama ističu se: bijela roda, crna roda, bijela čaplja, crna liska, siva čaplja, divlja patka, orao ribič, golub grivnjaš te orao štekavac – veliki riblji orao koji je vrlo prorijeđen i prijeti mu izumiranje. Od sisavaca u vodi živi vidra, a na pojilo dolazi lisica, divlja svinja, srna i jelen.

U neposrednoj blizini Virova nalazi se Rezervat hrasta lužnjaka "Lože". Zbog izvrsnih genetskih svojstava žir s obala Virova, kao sjemenski materijal, šalje se po cijeloj Europi. Već i ovaj podatak sam za sebe dovoljno govori o biološkoj vrijednosti ekosustava Virovi.

Vrelo: Mirko Šarčević: "Virovi – biser ljepotica spačvanskih šuma"

Raspored i oblik prostranih oranica s masivnim pojasom šuma na istoku te vlažnijim područjem na jugu u zaobalju Save čini prepoznatljivost ovog krajobraza u sveukupnoj slici spačvanskog bazena. U agrarnom krajoliku ističe se najveće slavonsko naselje Bošnjaci koje je i centar općine. Naselje Bošnjaci očuvalo je strukturu ušorenog slavonskog sela. Posebnost i značajka je i parkovno uređeni potez zelenila između pročelja kuća i ulice. Na toj širokoj traci zelenila duž ulica ispred kuća zasađene su obično voćke, i to orah, zatim lipa, bagrem i dr. U nekim ulicama su u novije doba sađene strane vrste četinjača (tuje, pačempresi) koje narušavaju sklad slavonskog sela. Uz kuće i na travnatoj površini izmjenjuje se ljetno i proljetno cvijeće što je također tradicija slavonskoga sela. Od cvijeća sadi se kadifica, zvjezdani, lijepi dečki, dragoljub, prkos i dr.

1.1.4.6. Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja

Na području općine Bošnjaci od povijesnih naselja dosad je nije bila zaštićena ni jedna povijesna jezgra naselja. upisom u registar nepokretnih spomenika kulture zaštićeni su: župna crkva sv. Martina Biskupa, tradicijska kuća (kućara) u Bošnjacima u ulici J. J. Strossmayera 34, arheološki lokalitet Bošnjaci-Daraž. Rešenjem o preventivnoj zaštiti spomenika kulture zaštićeni su: arheološki lokalitet Bošnjaci-Gačića stan, te srednjovjekovni lokalitet Virgrad. Naknadnim obilaskom terena treba provjeriti da li na području općine postoji još kulturno povijesnih vrijednosti koje se predlažu za upis u registar nepokretnih kulturnih dobara, odnosno štite se mjerama ovog plana. Nažalost, dosad nije obavljena sustavna evidencija i valorizacija kulturno povijesnih i etnoloških vrijednosti na području općine, tako da je mnogo toga već izgubljeno, ili nestručnim obnovama izmijenjeno i uništeno. Veliki broj tradicijskih građevina je u lošem stanju i prijeti im rušenje.

1.1.4.7. Temeljne ekološke svojstvenosti kraja

Radi svoje veličine i radi činjenice da je Općina naseljena sa nešto manje od 50 st/km² čini općinski prostor razmjerno malo ugroženim. Ugrožen prostor smješten je duž državne i županijskih cesta. Usprkos toga bit će potrebno neprekidno i sustavno štiti cjelokupni prostor Općine. Stoga je potrebno provoditi i mjere za poboljšanje i unapređivanje prirodnoga, kultiviranoga i kulturnog krajobraza. Isto tako i mjere za sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš:

Mjere za poboljšanje okoliša

Za provođenje ovih mjera treba: izgraditi sustav kanalizacije s uređajima za pročišćavanje, osobito na svim mjestima gdje se javljaju veći onečišćivači; spriječiti mogućnost zagađenja zraka industrijskom proizvodnjom koja u Općini ima mogućnost razvoja; redovito treba čistiti naselje od krutog i krupnog otpada i sprječavati divlja odlagališta otpadaka po poljodjelskim i šumskim površinama te otpad odlagati na propisnu deponiju; riješiti problem kućnog i industrijskog otpada; smanjiti uporabu agrotehničkih sredstava koja onečišćuju tlo (pesticide, umjetno gnojivo i sl.) i primjenjivati biološka sredstva u provođenju zaštite poljodjelskih kultura, naročito u dolinama vodotoka.

Mjere za očuvanje okoliša

U sklopu ovih mjera podrazumijeva se da treba: na djelotvorni način štiti kulturne, prirodne i krajobrazne vrijednosti, čuvati prirodna bogatstva i prirodne izvore (šume, poljoprivredne površine, izvore

vode, vodotoke i dr.), uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja kroz novčanu potporu i općinske odluke.

Mjere za unapređenje okoliša

Ove mjere podrazumijevaju:

- Stvaranje javnoga mnijenja u korist zaštite krajolika, zaštite kulturne i prirodne baštine, smanjenje onečišćenja te gradnju stambenih zgrada na zasadama tradicijskoga graditeljstva;
- U svaki urbanistički i arhitektonski projekt ili studiju, bilo koje vrste, ugraditi elemente zaštite okoliša i krajobraznoga oblikovanja.

Na građevinskom području ne smiju se graditi građevine koje bi svojim postojanjem, ili upotrebom neposredno, ili potencijalno ugrožavale život, zdravlje i rad ljudi u naselju, ili vrijednost okoliša, niti se smije zemljište uređivati, ili koristiti na način, koji bi izazvao takve posljedice. Važno je navesti slijedeće:

- a) Prostornim planom uređenja Županije se treba utvrditi konačna lokacija za odlaganje krutog otpadnog materijala. Prethodna studija za odabir lokacije županijskog odlagališta predložila je lokaciju na području općine Stari Jankovci koja ima niz komparativnih prednosti. Time bio se riješio i problem zbrinjavanja komunalnog otpada Općine.
- b) Kad se do kraja izgradi javna kanalizaciona mreža sve postojeće i planirane stambene i ostale građevine moraju se priključiti na nju.
- c) Otpadne vode iz domaćinstva bez kanalizacije moraju se prije ispuštanja u okoliš pročišćavati metodom autopurifikacije u septičnim jamama.
- d) Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvu s izvorom zagađenja i gospodarskih postrojenja moraju se prije upuštanja u recipijent pročistiti do stupnja na kojem se nalazi recipijent.

1.1.4.8. Svojstvenosti prometne i komunalne infrastrukture (postojeće stanje)

1.1.4.8.1. Promet

Cestovni promet

Sustav prometnica u Općini je prema *Odluci o razvrstavanju javnih cesta u državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste* (NN 79/99 i 111/00) zastupljen sa Državnom cestom **D4** (GP Bregana – Zagreb – Slavonski Brod – Lipovac – GP Bajakovo), **D214** (Županja – Bošnjaci – GP Gunja) Županijskom cestom **Ž4223** (Bošnjaci – Otok) i **Ž4229** (Bošnjaci – Ž4172), kao i nekoliko nerazvrstanih prometnica.

1.1.4.8.2. Pošta i telekomunikacije

Poštanska mreža

Na području Općine postoji poštanska infrastruktura u svom osnovnom vidu koji se sastoji od jedinice poštanske mreže u Bošnjacima, koja je u potpunosti opremljena i osposobljena za obavljanje svih poštanskih i ostalih usluga, te usluga iz područja telekomunikacija (javna govornica, javni fax promet, prijam i uručenje brzjava u unutrašnjem i međunarodnom prometu). Dostavno područje obuhvaća cijelu općinu. U planskom razdoblju očekuje se osuvremenjivanje prostora i opreme.

Telekomunikacijska mreža

Na području Općine postoji telekomunikacijska mreža koja se sastoji od uređaja za komutaciju (centrala), prijenosnog puta (telekomunikacijska mreža) i krajnjih korisnika u smislu telefonskih priključaka. Telekomunikacijska mreža na području općine je kvalitetno izvedena i u potpunosti zadovoljava sadašnji stupanj razvijenosti. Viši komutacijski čvor kojem pripada područje Općine smješten je u Županji, odnosno Vinkovcima (EWS). U sjeveroistočnom dijelu Općine nalazi se bazna stanica telekomunikacija u pokretnoj mreži.

RTV mreža

Izgrađenih objekata RTV mreže na području općine nema. Cjelokupni prijem ostvaruje se preko odašiljača i repetitora smještenih izvan područja Općine.

1.1.4.8.3. Energetski sustav

Elektroenergetika

Elektroenergetske potrebe Općine podmiruju se u cijelosti iz elektroenergetske mreže HEP, jer na području općine nema proizvodnje električne energije. Elektroenergetska mreža unutar prostora Općine sadržava 400 kV dalekovod, 110 kV dalekovod, 35 kV i to sve u zapadnom dijelu Općine. Postojeća 110/35 kV trafostanica nalazi se na području Grada Županja, zapadno od Općine Bošnjaci. Postojeći sustav trafostanica u potpunosti zadovoljava sadašnje stanje potreba Općine, ali kod planiranja novih građevnih područja za stanovanje i gospodarske sadržaje svakako treba prethodno ispitati mogućnosti njihove dogradnje.

Plinoopskrba

Prirodni plin kao ekološki i najjeftiniji energent zastupljen je sve više kao glavni energent u kućanstvima i industriji u istočnom dijelu Hrvatske. U Općini Bošnjaci, gotovo svi postojeći korisnici i potrošači su priključeni na plinoopskrbni sustav koji u Općinu dolazi duž državne prometnice D214. Za možebitno novoplanirane veće sadržaje i namjene trebat će provjeriti mogućnosti danas postojećih plinoopskrbnih kapaciteta.

1.1.4.8.4. Vodnogospodarski sustav

Vodoopskrba

Cjelokupni prostor Općine aluvijalna je naplavina rijeke Save i njenih pritoka pa je u hidrogeološkom smislu pogodan za vodoopskrbu. Rezultat toga je da je sav nastanjeni prostor općine obuhvaćen vodoopskrbnim sustavom koji se opskrbljuje sa izvorišta smještenog u krajnjem zapadnom dijelu Općine. Na samom ulazu u Općinu sa područja Grada Županja izvedene su crna stanica, hidrostacija te uređaj za pročišćavanje. Međutim, neki stanovnici na svojim imanjima opskrbljuju se vodom i iz dodatnih izvora - iz kopanih bunara kojima je zahvaćen prvi vodonosni sloj podzemne vode, najviše podlozan onečišćenju. Nažalost, neki bunari su na nedovoljnoj udaljenosti od septičkih jama, staja, gnojišta i ostalih izvora onečišćenja, pa je kvaliteta zahvaćene vode problematična.

Odvodnja otpadnih voda

Postojeće stanje odvodnje naselja u Općini karakterizira činjenica da ne postoji organizirano prikupljanje otpadne i sanitarne vode javnim odvodnim sustavom, dok je odvodnja oborinske vode riješena u sklopu odvodnje prometnica i poljoprivrednih površina. Drugim riječima, trenutno je formiran razdjelni sustav odvodnje. Sanitarne i otpadne vode prikupljaju se lokalno, po mjestu nastanka putem septičkih i crnih jama. Ovi objekti izvedeni su tako da omogućuju infiltraciju prikupljene nečiste vode u podzemlje i miješanje s čistom vodom u prirodi. Geološki sastav podzemlja pogoduje brzom infiltraciji nečiste vode i onečišćenju plitkih vodonosnika koji su još uvijek osnova vodoopskrbe naselja u općini. Filtriranje zasićene otpadne vode kroz gornje slojeve zemlje dovodi do zapiranja terena oko septičkih (crnih) jama i stvaranja prirodno nepropusnog ili slabo propusnog sloja. Slijedom toga jame, koje se 20-ak godina nisu morale prazniti, zahtijevaju učestalo pražnjenje. Uobičajeni način pražnjenja sadržaja septika sastoji se u prepumpavanju cjelokupnog sadržaja u najbliži otvoreni kanal. Izvedba javnog sustava za sobom vuče i viši standard glede potrošnje pitke vode, što u konačnici znači i brže punjenje septika (dakle, i češće pražnjenje u kanale).

Preostale vode koje se javljaju na ovom području su oborinske vode. Za njihovo prikupljanje i odvodnju postoji mreža otvorenih kanala uz prometnice kao i mreža sustava za odvodnjavanje i navodnjavanje. Nažalost, ne postoji mogućnost kontrole nečistoće vode koja se na ovaj način skuplja sa asfaltiranih prometnih površina u naseljima i izvan njih.

Vodno gospodarstvo

Područje Općine dio je Biđ-Bosutskog melioracijskog areala. Glavni recipijent i odvodnik sliva je rijeka Sava gravitacijom ukoliko to vodostaji Save dozvoljavaju. Osim poplavnim vanjskim vodama, područje Općine je ugroženo i od unutarnjih voda. Usporene vode Spačvanskog bazena utječu na slabiju odvodnju pojedinih areala. Stanje regularnosti vodotoka nije u potpunosti zadovoljavajuće. Vodotoci I. i II. reda regulirani su za određeni poticajni profil i određenu niveletu korita.

1.1.4.8.5. Postupanje s otpadom

Temeljna zakonska regulativa uspostavljena je proglašenjem *Zakona o otpadu* 1995. godine. Zasad još uvijek nema kvalitetnog rješenja zbrinjavanja krutog otpada na području Općine u skladu sa Zakonom, pravilnicima i normama. To bi moglo stvarati ekološke probleme u blizini raspoloživih prirodnih resursa za razvoj poljodjelstva i eventualno seoskog turizma. Ukoliko se ne riješi na kvalitetan način i jedinstveno za cijelo šire područje, to može predstavljati ograničenje u budućem razvoju.

Planirano odlagalište otpada za potrebe Vukovarsko-srijemske županije nalazi se na području Općine Stari Jankovci (lokalitet "Vrapčana"). Ono pruža vrlo povoljne mogućnosti odlaganja komunalnog otpada za cijelu Županiju, pa tako i Općinu Bošnjaci i susjedne općine. Prethodna istraživanja potvrđuju opravdanost ove lokacije.

1.1.4.9. Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja i uređenja

Prirodni potencijal Općine karakterizira razmjerno kvalitetni prirodni uvjeti, klima, reljef, vegetacija, vrijedni krajobrazi zajedno s naslijeđenim materijalnim i drugim kulturnim svojstvenostima premda u skućenim prostornim okvirima i ne u najatraktivnijem izboru, Općini ipak daje mogućnosti za razvoj poljodjelstva, proizvodnih djelatnosti (obrtništva i manjih proizvodnih jedinica), uslužnih djelatnosti te manjeg iskorištavanja mineralnih sirovina.

1.1.4.9.1. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na gospodarski razvoj

Na temelju izrađene analize trenutnog gospodarskog stanja u Općini te dosad stvorenih preduvjeta za daljnji gospodarski razvoj mogu se razložiti slijedeće mogućnosti, ciljevi i ograničenja gospodarskog razvoja od interesa za cjelokupni održivi razvitak Općine i poboljšani društveni standard. Razvojne mogućnosti i prednosti se očitavaju iz činjenica: da se Općina nalazi razmjerno blizu Grada Županje, gospodarski vrlo razvijenom i demografski visoko naseljenom te da ima mogućnost pristupa na postojeći željeznički pravac Zagreb – Vinkovci - Tovarnik, što joj, u odnosu na današnje stanje, daje daljnje razvojne prednosti i mogućnosti. Naprijed navedene prednosti i raspoloživi ostali prirodni resursi stvaraju mogućnosti za budući gospodarski razvoj prvenstveno orijentiran na:

- a) razvoju poljodjelstva,
- b) daljnji razvoj industrije koja u Općini već djelomično postoji,
- c) razvoju određenih uslužnih djelatnosti, a bilo bi povoljno s naglaskom na visoko učešće ljudskih potencijala izraženo kroz stručnu naobrazbu, što traži neke preduvjete,
- d) razvoju izletničkog i seoskog turizma u sjevernim i južnim krajobrazno privlačnim zonama Općine,
- e) razvoju malog poduzetništva i obiteljskog gospodarstva u obrtničkim zanimanjima u ovisnosti o raspoloživim sirovinama i interesima stanovništva.

Prednost ovog kraja se vidi u povećanju zahtjeva za ekonomskim i ekološkim održivim razvojem u poljodjelstvu kao osnovnoj gospodarskoj djelatnosti i njenim komplementarnim djelatnostima s mogućnošću razvoja seoskog turizma upravo radi današnjeg i budućeg prometnog položaja. Prednost poljodjelske proizvodnje proizlazi iz njezine strukture, prvenstveno orijentirane na uzgoju žitarica i poljodjelskih lako pokvarljivih povrtlarskih kultura tipičnih za blizinu i okolicu potrošačkog centra kao što je Županja i Vinkovci.

1.1.4.9.2 Ograničenja gospodarskog razvoja

Pored istaknutih prednosti i mogućnosti gospodarskog razvoja temeljenih prvenstveno na izraženim prednostima, postoje i određeni ograničavajući činitelji za ubrzani i željeni gospodarski razvoj. Jedan od ograničavajućih činitelja za razvoj poljodjelstva, pored već iznesenih prednosti, u svakom slučaju je razmjerna usitnjenost posjeda kao vrlo ograničavajući čimbenik.

Imajući u vidu postojeću razvijenost gospodarstva i svojstvenosti prirodnih potencijala za razvoj poljodjelstva, može se ustvrditi da mogućnosti gospodarskog razvoja postoje, da upućuju na razvijanje poljodjelstva koje bi trebalo temeljiti na prigradskim kulturama, seoskom turizmu, industrijskoj preradi i osobito razvoju servisa i usluga.

Može se općenito utvrditi da postoje mogućnosti razvoja u okvirima predviđenog rasta. To osobito vrijedi zbog činjenice da je postojeća izgrađenost razmjerno rijetka i da se stambena izgradnja u velikom dijelu Općine može odvijati popunjavanjem postojećih naselja, odnosno postojećih građevinskih područja. Pri tome svakako treba razlikovati novu izgradnju odnosno nove dijelove naselja, od starih tradicijskih još izglednih, duž prometnica, linearno izgrađenih dijelova.

1.1.4.9.3. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na prostorno-krajobrazne i prirodne vrijednosti

Doživljaj krajolika Općine složen je od nekoliko čimbenika koji u zajedničkom djelovanju ostavljaju na promatrača povoljne utiske: velike šumske površine u istočnim dijelovima Općine te nizinski reljef središnjeg prostora Općine. Osobitost prostora izražena je u prirodnim i kulturnim datostima, njihovom stapanju u jednu cjelovitu sliku, koja obilježava identitet prostora.

Izuzetno bi bilo važno sačuvati elemente *kulturnog krajobraza*. To se odnosi na većinu gabarita tradicijskih zgrada koja koriste prednosti smještaja određene reljefom i krajobrazom. A u tu svrhu osim zadržavanja slobodnih neizgrađenih područja s visokim raslinjem na njihovim rubovima, nužan je nadzor i nad unutrašnjom gustoćom izgradnje unutar naselja. Ona ne bi smjela gustoćom, ali niti disperzijom nadići povijesne razmjere kako bi se održao izvorni sustav osobina i osobitosti *kulturnog krajobraza*.

Sve nabrojeno prepoznatljive su prirodne i krajobrazne vrijednosti, koje čine ovaj kraj osobitim. Posebnost je izražena u izmjenama prirodnih i kultiviranih segmenata, njihovom stapanju u jednu cjelovitu sliku, naglašavajući identitet prostora. Stoga u prostornom razvoju Općine treba uzeti u obzir ove vrijednosti i ugraditi ih u rješenje. Treba očuvati postojeće šumske komplekse i šumska staništa. Šume se ne mogu krčiti radi izgradnje niti se može graditi na potencijalnim šumskim staništima, a treba i očuvati današnja plodna polja od izgradnje.

1.1.4.9.4. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na kulturno-povijesne cjeline i građevine

Općenito je nedovoljna aktivna briga društva za spomenike kulturne baštine kojih nisu sustavno istraženi ni obrađeni na način neophodan za provedbu mjera zakonske zaštite. Na području općine treba istražiti zaštitu područja arheoloških nalazišta i cjeline građevina i njihova okoliša. Postojeće građevine i lokalitete kulturnog nasljeđa treba istražiti i prezentirati vrijednosti javnosti.

Termini "*ograničenja*" i "*mogućnosti*" zorno oslikavaju odnos današnjeg društva spram baštine i njene zaštite. Tome nas zaključku vodi i općenito nedovoljna aktivna briga za spomenike kulturne baštine od kojih mnogi još nisu sustavno ni obrađeni na način neophodan za provedbu mjera zakonske zaštite. Ona bi se pak trebala voditi sa trijeznom zoniranjem područja mogućeg budućeg rasta i razvoja naselja.

U Općini nema osobito vrijednih kulturno-povijesnih spomenika nacionalne važnosti. Stoga, obzirom na svojstvenosti prostora u Općini, posebno u prostorima gdje već postoji izgradnja, može se općenito kazati da postoje mogućnosti razvoja u okvirima predviđenog rasta. To osobito vrijedi zbog činjenice da je postojeća izgrađenost razmjerno rijetka i da se stambena izgradnja u velikom dijelu Općine može odvijati popunjavanjem postojećih naselja, odnosno postojećih građevinskih područja. Pri tome svakako treba razlikovati novu izgradnju odnosno nove dijelove naselja, od starih tradicijskih još izglednih, duž prometnica, linearno izgrađenih dijelova.

SADRŽAJ

1.	POLAZIŠTA	1
1.1.	POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE.....	1
1.1.1.	TEMELJNI PODACI O STANJU U PROSTORU	1
1.1.1.1.	Smještaj, geoprometni položaj i veličina	1
1.1.1.2.	Prirodne svojstvenosti kraja.....	2
1.1.2.	PROSTORNO-RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE	4
1.1.3.	PLANSKI POKAZATELJI I OBAVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA	11
1.1.3.1.	Pokrivenost područja Općine prostornim planovima	11
1.1.3.2.	Konceptualna obilježja prostornog razvoja Općine u važećim dokumentima prostornog uređenja.....	11
1.1.3.2.1.	Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997),	11
1.1.3.2.2.	Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (1999.),	12
1.1.3.2.3.	Prostorni plan Vukovarsko srijemske županije (2002.)	12
1.1.3.2.4.	Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njene ostvarenosti	12
1.1.3.2.6.	Problemi i prioritetne aktivnosti uređivanja prostora	13
1.1.4.	OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE, GOSPODARSKE I PROSTORNE POKAZATELJE	13
1.1.4.1.	Ocjena demografskog stanja	13
1.1.4.2.	Ocjena gospodarskog stanja.....	13
1.1.4.3.	Temeljne svojstvenosti naselja i sustava naselja	14
1.1.4.3.1.	Opća strukturna obilježja naselja	14
1.1.4.3.2.	Veličina i prostorni raspored naselja.....	14
1.1.4.3.3.	Demografski razvoj naselja i demografska prognoza	15
1.1.4.3.4.	Razina urbanizacije naselja	15
1.1.4.4.	Temeljna organizacija prostora i namjena površina	15
1.1.4.4.1.	Temeljna postojeća organizacija prostora	15
1.1.4.4.2.	Temeljna postojeća namjena površina	15
1.1.4.4.3.	Društveni standard.....	16
1.1.4.5.	Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja	16
1.1.4.6.	Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja	18
1.1.4.7.	Temeljne ekološke svojstvenosti kraja.....	18
1.1.4.8.	Svojstvenosti prometne i komunalne infrastrukture (postojeće stanje)	19
1.1.4.8.1.	Promet.....	19
1.1.4.8.2.	Pošta i telekomunikacije.....	19
1.1.4.8.3.	Energetski sustav	20
1.1.4.8.4.	Vodnogospodarski sustav.....	20
1.1.4.8.5.	Postupanje s otpadom.....	21
1.1.4.9.	Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja i uređenja.....	21
1.1.4.9.1.	Mogućnosti i ograničenja u odnosu na gospodarski razvoj	21
1.1.4.9.2.	Ograničenja gospodarskog razvoja.....	21
1.1.4.9.3.	Mogućnosti i ograničenja u odnosu na prostorno-krajobrazne i prirodne vrijednosti	22
1.1.4.9.4.	Mogućnosti i ograničenja u odnosu na kulturno-povijesne cjeline i građevine	22